ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ. ΤΗΙ 1 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1889 — ΕΤΟΣ ΧΓ'. — ΑΡΙΘ. 13

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59.
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐν Ἑλλάδι . . . . Δρ. 10
Ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Φρ. χρ. 12

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐπιστολαὶ ἐξ Ἀθηνῶν, (Λασσάνειος διαγωνισμός) ὑπὸ Ἴμβ.
Ὁ Σκεντέρμπεης (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς βραβευθείσης τραγῳδίας), ὑπὸ Α. Ι. Ἀντωνιάδου.
Δημάρχου Ἐκλογή (ἀπόσπασμα ἐκ τῆς βραβευθείσης κωμῳδίας), ὑπὸ Π. Δ. Ζάνου.
Μελαγχολία, ποίημα Κ. Τριανταφύλλη.
Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦ ἀρχηγοῦ Κρυεζῆ. *Καὶ πάλιν ὁ Κομισσάριος Κλήρης. — Ἡ διανομὴ τῶν λαφύρων. — Ἀποστολὴ τοῦ Κρυεζῆ εἰς Ὕδραν.*
Ἀσκρολούλουδο, ποίημα Δημ. Στάη.
Ὁ Γάμος, *δημογραφικαὶ σημειώσεις*, ὑπὸ Κ. Β. Γιαννίκη.
Ὄλγα, *Μυθιστορία* Λουδοβίκου Ἐνώ. (Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ). Συνέχεια.
Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. *Ἐγχώρια—Ἐξωτερικὰ—Φιλολογία, Καλλιτεχνία* κ.τ.λ.
Ἰδιαίτερα Γράμματα.
Νέα βιβλία.

ΛΑΣΣΑΝΕΙΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΑΘΗΝΩΝ

Τῇ 27 Μαρτίου 1889.

Ἐὰν ἐπόθησας νὰ διέλθῃς ὥρας τινὰς ἐν μέσῳ δραματουργῶν καὶ ποιητῶν, ἐν μέσῳ κήπου, ὃν ἀποτελοῦσιν ἄνθη τοῦ Παρνασσοῦ χλωρὰ καὶ ξηρὰ ἀναμίξ, συνῴδευσόν με εἰς τὴν μεγάλην τοῦ Πανεπιστημίου αἴθουσαν, ἔνθα πολλοὺς θὰ εὕρωμεν συνηγμένους. Πρόκειται ν' ἀναγνωσθῇ ἡ κρίσις τοῦ Λασσανείου διαγωνισμοῦ καὶ οὐδεὶς θὰ λείψῃ ἐκ παρομοίας ἑορτῆς τοῦ πνεύματος. Ἄλλοι θὰ μεταβῶσιν ὡς ἐξελεγκταὶ ἐπίσημοι τῶν πνευματικῶν ἀλυκῶν τοῦ Κράτους, ἄλλοι ἵνα πληρώσωσι τὴν μίαν ἐκ τῶν πηρῶν, ἃς ἕκαστος φέρει μεθ' ἑαυτοῦ—πρὸ πάντων τὴν ἔμπροσθεν — καὶ ἄλλοι ἵνα ἀκούσωσι τί περὶ αὐτῶν σκέπτονται οἱ κριταί. Ἡμεῖς θὰ εἴμεθα ἁπλοῖ μάρτυρες καὶ πρακτικογράφοι ἐν τῷ ποιητικῷ τούτῳ δικαστηρίῳ, ὅπερ...καὶ κακουργιοδικείου χρέη ἐξετέλεσε μερικά.

Σὺ ὁ μακρὰν τῆς ἰοστεφάνου πόλεως εὑρισκόμενος θὰ εἴπες βεβαίως: «Τί κρίμα ν'ἀπέχω τόσον τῶν Ἀθηνῶν!» Ἀπατᾶσαι, φίλεμου. Ἂν εὑρίσκεσο ἐνταῦθα, θ'ἀπουσίαζες καὶ σὺ ὅπως ἀπουσίαζεν ὅλη ἡ πόλις, διότι δὲν κρίνω περιττὸν νὰ σοὶ προσθέσω ὅτι τὴν εὐρεῖαν αἴθουσαν ἐπλήρουν πλειότεραι καθῆκλαι ἢ ἄνθρωποι. Ἵνα ἀποδειχθῇ, φαίνεται, ὅτι τὰ ξύλινα ταῦτα τετράποδα συνεκέντρωσαν ἱκανὸν μέρος τῆς συγχρόνου φιλομουσίας.

Ἡ μακρὰ αἴθουσα διαιρεῖται εἰς δύο μέρη, χωριζόμενα διὰ κιόνων μεγαλοπρεπῶν. Ἐν τῷ μέσῳ ὑψοῦται κομψὸν καὶ ἀπέριττον βῆμα· πρὸ τούτου δὲ ἐπὶ μικρᾶς τραπέζης ἦσαν ἀμελῶς ἐρριμένοι δύο κλάδοι δάφνης, ἐφ' ὧν πάντες ὑπὸ διαφόρων συναισθημάτων κατεχόμενοι ἐρρίπτομεν βλέμματα παρατεταμένα. Καὶ ἀγνοῶ μὲν τί ἠσθάνοντο οἱ ἄλλοι, ἂν πόθους καὶ ὄνειρα, ἂν ἐλπίδας ἢ παλμούς· ἀλλ' ἐγὼ εἰς τὴν θέαν των, ἀνέτρεξα εἰς ἐποχὰς παρελθούσας καὶ ἐν ᾧ μοὶ ἦρχετο εἰς τὸν νοῦν ὁ ὡραῖος ἐκεῖνος στίχος:

Πόσον ὡραῖον ἂν δάφνην φορῇ τις ὢν ἄξιος δάφνης...

ἐξ ἄλλου ὡς θλιβερὸν ἐπιτάφιον ἐψιθύριζον

Πόσα ὑπέστη καὶ αὐτὴ ἡ δάφνη ἐδῶ κάτω...

Τῆς αὐτῆς δὲ γνώμης ἦσαν, ὑποθέτω, καὶ ὅλοι οἱ ἀποβιώσαντες καθηγηταὶ καὶ διδάσκαλοι τοῦ ἔθνους, ὧν αἱ εἰκόνες κατεῖχον μόναι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς αἰθούσης διαμέρισμα.

Τὸ ἕτερον τῶν δύο μεγάλων κιγκλιδωτῶν θεωρείων, ἅτινα ὡς μακραὶ πτέρυγες κατέχουσι τὰς πλευρὰς τῆς αἰθούσης εἶνε πλῆρες φοιτητῶν νεαρῶν ὅλων καὶ σπευσάντων νὰ ἴδωσιν ἀγῶνα, ὃν τέως ἐφαντάζοντο μόνον. Ἡ αἴθουσα κατὰ τὸ ἡμισυ κενὴ κατείχετο ὑπὸ τῶν διαγωνιζομένων ἀναμφιβόλως, τῶν ἐχθρῶν των βεβαίως — ὅπου ἀποδεικνύεται ὅτι ὀλίγους ἔχουσιν ἐχθρούς—καὶ τῶν φίλων των ἴσως. Τὸ δ' ἕτερον θεωρεῖον *ὑποτίθεται* πλῆρες κυριῶν, διότι αἱ ὑπάρχουσαι οὐδὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν μουσῶν συμπληροῦσι. Τί κρίμα νὰ πρόκειται περὶ δραμάτων καὶ νὰ μὴ βλέπωμεν ἐν ἐπαρκεῖ ἀριθμῷ τὸ φῦλον, ὅπερ τὰ ἐμπνέει, τὰ πλάττει καὶ τὰ διευθύνει ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ;

*

Περὶ τοῦ Λασσάνη θὰ γνωρίζῃς βεβαίως ὅτι ἦτο φιλόπατρις ἀνήρ, ἀλλὰ καὶ ἰδιότροπος τόσον, ὥστε νὰ διαθέσῃ τὴν περιουσίαν του ὅλην εἰς ἵδρυσιν δραματικῶν διαγωνισμῶν. Τὴν ἐκκεντρικότητα ταύτην οἱ κατὰ καιροὺς πρυτάνεις ἔγνωσαν νὰ μὴ λάβωσιν ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν. Ἀνεξιχνίαστοι αἱ βουλαί των. Ἐπὶ εἰκοσαετίαν ὁλόκληρον ἐσιώπων στερήσαντες τὸ ἑλληνικὸν θέατρον τεσσαράκοντα ἐστεμμένων ποιητῶν—δι' αὐτὸ τοὺς συγχωροῦμεν—,ἀλλὰ καὶ ἰσαρίθμων ἔργων, ὧν τινα βεβαίως θὰ ἦσαν καλὰ καὶ ἀναμφιβόλως καλλίτερα τῶν μεταβαλλόντων κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοὺς διψῶντας ἑλληνικῶν ἔργων θιάσους μας εἰς φορητὰ νοσοκομεῖα ξένης διανοητικῆς παθολογίας.

Ὁ Λασσάνης εἶχε καὶ μίαν ἄλλην ἰδιοτροπίαν· ἠθέλησε νὰ σώσῃ τοὺς ποιητὰς ἀπὸ τῆς ξενολατρείας καὶ τοῖς εἶπε: Διὰ νὰ βραβευθῆτε πρέπει νὰ ἀντλήσητε τὰς ἐμπνεύσεις σας ὡρισμένως ἐκ τῆς ἐθνικῆς πηγῆς, ἥτις ἀναβλύζει ἐκ τῶν ἀγώνων καὶ τῶν μαρτυρίων τοῦ ἔθνους σας καὶ ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτοῦ βίου.

Δι' ὅλας ταύτας, φαίνεται, τὰς ἰδιοτροπίας ἡ θέλησίς του παρωρᾶτο ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη. Καὶ ἂν δὲν παρουσιάζετο εἰς ἰδιότροπος πρύτανις — ὁ κ. Ἀφεντούλης—, ὅστις νὰ τας ἐννοήσῃ, ἡ διαθήκη τοῦ Λασσάνη θὰ ἦτο τόσον γνωστή, ὅσον καὶ ἡ ἰδική μου, τὴν ὁποίαν δὲν ἔγραψα ἀκόμη.

*

Περὶ τὸ βῆμα διακρίνω τοὺς κριτάς, τὴν σεβαστὴν μορφὴν τοῦ κ. Καστόρχη, τὴν γλυκεῖαν καὶ συμπαθεστάτην τοῦ κ. Παπαναστασίου. Ἡ θέα ὅμως τοῦ κ. Μιστριώτου, ὅστις ὡς εἰσηγητὴς θὰ λάβῃ τὸν λόγον... δέν με ἐνθαρρύνει. Φοβοῦμαι, ὅτι θ' ἀκούσω πάλιν, ὅ,τι ὡς φοιτητὴς ἄλλοτε,... γραμματικά. Ἀλλ' αἱ πρῶται λέξεις του ἀποδιώκουσι παρευθὺς πᾶσαν προκατάληψιν. Καλλιεπὴς καὶ ἀνθηρὸς ἐν τῷ λόγῳ, ὡς ποιητὴς πλήρης αἰσθήματος, ἄρχεται:

«Ἀναβῶμεν αὖθις ἐπὶ τὸν Παρνασσόν, ὅπως ἴδωμεν ἂν τὰ ὕδατα τῆς Κασταλλίας ἐγένοντο διαυγέστερα, ἂν αἱ Θυιάδες τοῦ Κωρυκίου ἄντρου ἐνεφανίσθησαν ἐνθουσιωδέστεραι, ἂν ὁ κισσὸς ἐγένετο εὐθαλέστερος καὶ ἡ δάφνη εὐανθεστέρα..»

Διὰ τοῦ προοιμίου συνήρπασε παρευθὺς τὸ ἀκροατήριον, ὅπερ εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίστασιν θὰ ἐδέχετο νὰ κρεμασθῇ ἀπὸ τῶν χειλέων του ἐπὶ δύο περίπου ὥρας.

Κατελίπομεν μετ' αὐτοῦ τὴν βαρεῖαν ἀτμοσφαῖραν καὶ ἀνήλθομεν πράγματι ἂν οὐχὶ εἰς τὸν Παρνασσὸν βεβαίως ὅμως ὑψηλότερον τῆς κοινωνίας τῶν βατράχων, εἰς ἣν μᾶς κρατοῦσι δεσμίους αἱ συνήθεις πεζαὶ ἡμῶν ἀσχολίαι, ἐν τῷ χώρῳ ἐν ᾧ ὡς εἶπεν· «οἱ ποιηταὶ οὐχὶ ὡς οἱ φιλοσοφοῦντες διὰ τοῦ βάρους τῆς λογικῆς ἐκθλίβουσιν ἰδέας, ἀλλὰ ὡς οἱ μάντεις καὶ οἱ χρησμῳδοί, ὄργανα ὑπερτέρας δυνάμεως γενόμενοι, ἀποκαλύπτουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τοὺς νόμους, καθ' οὓς ὁ ἠθικὸς κόσμος κυβερνᾶται καὶ τὰς συνθήκας, δι' ὧν οἱ λαοὶ διαιωνίζονται».

Παρέβαλλε τὴν ἄλλοτε συρροὴν ἐν παρομοίοις ἀγῶσι πρὸς τὴν νῦν πενιχρότητα καὶ ἀπέδωκε ταύτην εἰς τὴν παρεμπεσοῦσαν κατάλυσιν τῶν ἀγώνων, ἥτις προῆλθεν ἐκ παρανοήσεως τῶν χορηγῶν ἢ ἀπογοητεύσεως τῶν κριτῶν ἢ ἐκ τοῦ ἀκροχόλου τῶν ποιητῶν... τῶν μὴ βραβευθέντων, προσθεὶς ὅτι οὐδὲν πικρότερον ἢ νὰ κρίνῃ τις κάλλος γυναικῶν καὶ φαντασίαν ποιητῶν...

Εὐαρέστως τὸν ἠκούομεν ἐν ὅσῳ οὕτω

ἐπιχαρίτως προπαρεσκεύαζε τὸν νοῦν ἡμῶν εἰς τὴν ἀκρόασιν τῶν ἰδεῶν, αἵτινες δέον νὰ τεθῶσιν ὡς θεμέλια τοῦ ἐθνικοῦ δράματος. Ἀλλ' ὅτε δι' ἀποτόμου ἀποστροφῆς ἠρώτησε· τίς αὕτη ἡ ἐθνικὴ ἰδέα; τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀκροατηρίου ἐκορυφώθη. Ἐπρόκειτο ἐπισήμως νὰ ἑρμηνευθῶσιν οἱ ὅροι τῆς διαθήκης τοῦ Λασσάνη, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἀποδεχθέντος καὶ προκηρύξαντος αὐτοὺς Πανεπιστημίου, οἱ δὲ ὅροι οὗτοι κακισθέντες ἄλλοτε ὡς περιορίζοντες τὴν φαντασίαν τῶν δραματουργῶν καὶ ὡς ὀπισθοδρομικοὶ μάλιστα ὑφ' οὐδενὸς εἶχον ἑρμηνευθῆ.

Τίς ἡ ἐθνικὴ ἰδέα; τὸ ἐθνικὸν γνώρισμα; ἡ γραφικὴ περιβολὴ καὶ τὰ ἐλαφρὰ τῶν ἀγωνιστῶν πέδιλα; Ὄχι· διότι καὶ αὐτὰ κατηργήθησαν. Τὸ ἐμπόριον; ἀλλὰ καὶ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἐξασκοῦσι θαυμασίως. Βιοποριστικὸν δὲ ἐπιτήδευμα δὲν δύναται ν' ἀναπεταση ὡς σημαία ἐθνική. Τὸν ὁρισμὸν θὰ δώσῃ τὸ ἔθνος ὅλον διὰ τῶν λογίων του. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας κατὰ τὰ ἀρχαῖα πρότυπα, ἡ μόρφωσις τῆς καρδίας κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, ἡ διατήρησις τοῦ ἀφελοῦς βίου τῶν πατέρων μας· ἰδοὺ τὰ σύμβουλα τῶν ἐθνικῶν γνωρισμάτων, ἰδοὺ ἡ σημαία, ἰδοὺ ἡ ἐθνικὴ ἰδέα, ἣν διδάσκουσιν ἡμᾶς αἱ τρεῖς μεγάλαι τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐποχαί, ἡ ἀρχαία, ἡ μέση, ἡ νεωτέρα. Ἂν δέ τις εἴπῃ, ὅτι ταῦτα πάντα εἶνε ἀντίθετα τῶν προόδων τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ, ἂς στραφῇ πρὸς τοὺς Γερμανούς, οἵτινες διατηροῦσιν ἀμόλυντον τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν τύπον, ἂς ἐνθυμηθῇ παλαιούς τινας Ἀθηναίους, οἵτινες θέλοντες νὰ μιμηθῶσι τοὺς Σπαρτιάτας ἐκλήθησαν *ὠτοθάλαι*, διότι κατεπλήγωνον τὰ πρόσωπά των, ἵνα φαίνωνται ἄνθρωποι τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ σιδήρου, ἐν ᾧ ὑπὸ τὸ περικάλυμμα τοῦτο τῆς μιμήσεως τοῦ Λακωνισμοῦ ἢ μᾶλλον ὑπὸ τὴν Λακωνομανίαν ταύτην, ἥτις τόσον ὁμοιάζει πρὸς τὰς ἰδικάς μας ξενομανίας ἔκρυπτον ψυχὴν κοῦφον καὶ ἀνόητον... οἷα ἡ τῶν παρ' ἡμῖν νεωτεριζόντων, οἵτινες φέρουσιν οὐχὶ τὰς ἀρετάς, ἀλλὰ τὰ τραύματα μόνον τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην, ἐξακολουθεῖ λέγων ὁ εἰσηγητής, συνετέλεσαν τὰ θεατρικὰ ἐκεῖνα διδάγματα, ἅτινα οἱ μὲν ἔντιμοι οἰκογενειάρχαι τῆς Εὐρώπης ἀποφεύγουσι ν' ἀκούσωσιν, ἡμεῖς δὲ ἐπολιτογραφήσαμεν. Καὶ οὕτως ἀνεπτύχθη παρ' ἡμῖν κοινωνική τις νόσος οὐδεμίαν μὲν ἔχουσα σχέσιν πρὸς τὰς μαστιζούσας τὰς ἄλλας κοινωνίας, τὸν κοινωνισμόν, τὸν μηδενισμόν, ἀλλὰ οὐχ ἧττον ἐπικίνδυνος. Τίς αὕτη; *Ὁ Τιποτεϊσμός*, ψυχικὴ ἀσθένεια, ἀδυναμία χαρακτῆρος χωροῦσα εἰς τὴν ἐξάντλησιν αὐτοῦ. Ἐλλειψις πεποιθήσεως πρὸς πᾶν ὑγιές....

Καὶ τίς τοῦ νοσήματος ἡ θεραπεία;

Σχολεῖα καλά, ὧν ἓν τὸ θέατρον, ὅπερ μόνον ὡς σχολεῖον διαφθορᾶς χρησιμεύει ταῦτ. Θέατρον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ γελῶμεν, ἀλλ' οὐχὶ διὰ λογαριασμὸν τῆς ἀρετῆς, νὰ βλέπωμεν ταύτην θριαμβεύουσαν καὶ οὐχὶ τὴν κακίαν. Ἀνάγκη λοιπὸν θεάτρου ἀπαραίτητος· οὐχὶ ὡραίου οἰκοδομήματος, οἷα ἡ ἄνευ Ἀκαδημαϊκῶν Ἀκαδημία, ἀλλὰ θεάτρου, ἐξ οὗ ὁ Ἕλλην νὰ ἐξέρχεται ἠθικώτερος ἢ ὅτε εἰσῆλθε.

Κατεγοητεύθημεν κυριολεκτικῶς ἐκ τῶν ὡραίων τούτων ἀληθειῶν, ὑπὲρ ὧν πολλοὶ ὀλίγοι δυστυχῶς ἀγωνίζονται, ἀλλ' ἃς δι' ὅλου τοῦ ὄγκου του προκηρύσσει τὸ ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ὡς τὰς μόνας ὁδηγούσας εἰς τὴν ὁδὸν τῆς σωτηρίας καὶ προφυλάξεως τοῦ ἑλληνικοῦ χαρακτῆρος.

*

Τὰ ὑποβληθέντα ἔργα ἦσαν 19, ἐξ ὧν 9 δράματα καὶ 10 κωμῳδίαι.

Ἐπὶ ἑκάστου δὲ τούτων ὁ εἰσηγητὴς ἐξέφερε συντόμους μὲν ἀλλὰ πλήρεις πολλῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως παρατηρήσεις. Περὶ ἑνὸς μόνον δὲν ὠμίλησε, διότι, λέγει, ὁ ὑποβαλὼν παρεκάλεσε νὰ μὴ ἐξελεγχθῇ τὸ ἔργον του ἐν ᾧ περιπτώσει θὰ ἐκρίνετο ἀνάξιον τοῦ βραβείου. Ἀλλὰ τότε ἂν πάντες ὑπέβαλλον μετὰ τῶν ἔργων των καὶ παρομοίαν παράκλησιν τί κρίσις θὰ ἐγίνετο; Κακὸν τοῦτο. Ἕτερον ἀπερίφθη ὡς ἔχον κάτωθεν τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ. Ἀλλ' ἔργα καὶ οὐχὶ ποιητὰς θὰ κρίνωμεν παρετήρησεν ἡ ἐπιτροπή. Τινά, δύο ἢ τρία μόνον, ἐκακίσθησαν ὡς δυνάμενα νὰ διαφθείρωσι μᾶλλον ἢ νὰ ἠθικοποιήσωσιν. Ἄλλα ὡς στερούμενα πάσης δραματικῆς ἀξίας. Οἱ *Εἰκονοκλάσται*, ὡς μελέτη θεολογικὴ μᾶλλον ἢ δρᾶμα, ἐνέχοντες καὶ τοῦτο τὸ κωμικόν, ὅτι ἵνα μὴ παρουσιάσωσιν ἐπὶ σκηνῆς χριστιανικὰς εἰκόνας ἀναβιβάζουσιν ἀντὶ τῆς Παναγίας... τὴν Ἶσιδα κρατοῦσαν τὸν Ὄσιριν! Περὶ τῶν *Ἀλώσεων τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, δύο ἔργων ταὐτεπιγράφων, ὁμιλῶν κακίζει τὴν ἐκμετάλλευσιν παρομοίων ὑποθέσεων—ἃς μόνη ἡ μεγαλοφυΐα θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας—ὑπὸ χειρῶν ἀσθενῶν.... Ἕτερον ἔργον, τὸν *Καλαματιανὸν Παναγιώτην*, ὡς ἀναβιβάζοντα ἐπὶ σκηνῆς τὸν Μητροπολίτην,—τοῦτο δὲν εἶνε καὶ τόσον φοβερὸν μετὰ τὰ τελευταῖα μητροπολιτικά,— καὶ τόν.... Ἐπιτάφιον! Καὶ ἕτερον, τὰς *Ἐφημερίδας*, ἀριστοφάνειον κατὰ τὰ ἄλλα ἔργον, ὡς καθαρῶς πολιτικόν.... δηλαδὴ διακωμῳδοῦν δεδομένας περιστάσεις συγχρόνων πολιτικῶν συμβάντων καὶ συνεπῶς ἐπικίνδυνον πρὸς βράβευσιν, διότι τότε... θὰ ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νὰ συνεμερίζετο τὸ Πανεπιστήμιον τὰς πολιτικὰς τοῦ συγγραφέως γνώμας.... Πρὸς τοῦτο καὶ πρὸς τὸ ἀμέσως ἑπόμενον, τὴν *Ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, ἔργον καλῆς δραματικῆς ἐπιβολῆς, ἀλλὰ δυνάμενον ἄλλον νὰ ἔχῃ μᾶλλον ἐμπρέποντα τίτλον ἐξ ὡραίου καὶ αἰσθηματικωτάτου ἐπεισοδίου, ἀπ' ἀρχῆς ὅμως μέχρι τέλους ἐκτυλισσομένου, ἐφάνη μᾶλλον ἢ εὔνους κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς.

Μετὰ ταῦτα διὰ μακροτέρου λόγου καὶ ἱκανῶν παρεντεθεισῶν περικοπῶν παρουσιάσθησαν τὰ δύο ἀπομένοντα ἔργα, ὁ *Σκεντέρμπης*, τραγῳδία ἐκτὸς τοῦ συνήθους ἐρωτικοῦ κύκλου—ἐν ᾧ τὰ λοιπὰ πάντα σχεδὸν περιστρέφονται — καὶ ἐπὶ ἐκλεκτῆς καὶ μεμελετημένης ἱστορικῆς ὑποθέσεως, ἀναπαριστῶν τοὺς ἀγῶνας τῶν Ἠπειρωτῶν καὶ τοὺς ἄθλους τοῦ ἥρωος αὐτῶν Σκεντέρμπεη μετὰ περισσῆς δυνάμεως καὶ ἀληθείας. Καὶ ἡ *Δημάρχου Ἐκλογή*, κωμῳδία ἐπὶ τῶν συγχρόνων ἐκλογικῶν ἠθῶν στηριζομένη καὶ διακωμῳδοῦσα τὰ κακῶς ἔχοντα μετὰ πολλῆς εὐφυΐας καὶ χάριτος καὶ ἀφθόνου ἀττικοῦ ἅλατος.

*

Τοιαύτη ἐν περιλήψει ἡ εἰσήγησις ἐπὶ τῶν κριθέντων ἔργων. Ἤδη σταματᾷ πρὸς στιγμὴν ὁ εἰσηγητὴς καὶ ἡ περιέργεια τοῦ ἀκροατηρίου κορυφοῦται. Ἡ ἀπόφασις ἤδη!

«Κατὰ πάντα τὰ εἰρημένα, λέγει ὁ εἰσηγητής, ἡ τοῦ Λασσανείου δραματικοῦ ἀγῶνος ἐπιτροπεία ἐκ μὲν τῶν κωμῳδιῶν βραβεύει τὴν *Δημάρχου Ἐκλογήν*, ἐκ δὲ τῶν τραγῳδιῶν τὸν *Σκεντέρμπεη* καὶ ἀπονέμει τὸν ἔπαινον τῷ ποιητῇ τῆς *Ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως*. Οὕτως ἀποφασίσασα δὲν νομίζει ὅτι προσφέρει τὴν δάφνην ἀεθαλῆ καὶ τὸν ἔπαινον ἀγήρω, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἐνθαρρύνει τοὺς ἀρίστους ποιητὰς τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἀγωνισαμένων. Τὰ τέλεια δραματικὰ ἔργα προσδοκῶμεν ἐκ τοῦ μέλλοντος...»

*

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἀπερίγραπτον αἴσθημα περιεργίας καὶ προσδοκίας κατέλαβεν ἡμᾶς. Τινὲς ὅμως θὰ κατελήφθησαν ὑπὸ πολὺ ἀλγεινοτέρων καί τινες ὑπὸ πολὺ εὐαρεστοτέρων αἰσθημάτων... Μάτην ἔστρεψα τὸ βλέμμα, ἵνα ἐκ τῆς ἀλλοιώσεως τῶν χαρακτηριστικῶν, ἐκ τῆς ὠχρότητος καὶ δυσθυμίας διακρίνω ἕνα ἢ δύο ἐκ τῶν ἀποτυχόντων τοὐλάχιστον. Μάρτυς μου ὁ Θεὸς οὐδὲν διέκρινα: ὅπερ σημαίνει ἢ ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι ὀξυδερκὴς παρατηρητής, ἢ ὅτι ἐκεῖνοι εἶνε καὶ ὑποκριταὶ δεξιοὶ ἐν τῷ δράματι, οὐτινος παρίστων νῦν τὴν κάθαρσιν. Ἐπὶ πάντων σχεδὸν τῶν προσώπων ἐζωγραφίζετο ἡ χαρά, ἣν ἕκαστος συνεμερίζετο μετὰ τῶν ἐπιτυχόντων: τοῦτο ἦτο τὸ γενικὸν τῆς παρατηρήσεώς μου ἐξαγόμενον.

Τέλος ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κριτῶν κύριος Καστόρχης πλησιάζει τὸ βῆμα, ἀνέρχεται, ἀποσφραγίζει ἕνα φάκελλον καὶ ἀναγινώσκει τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ τῆς Κωμῳδίας:

— Παναγιώτης Δ. Ζάνος!

Τὸ ἀκροατήριον χειροκροτεῖ καὶ πάντες παραμερίζουσιν ἵνα διέλθῃ ἀνὴρ τριάκοντα πέντε περίπου ἐτῶν, ὑψηλὸς μετ' ἀφελείας ἐνδεδυμένος καὶ ἐρυθριῶν ὡς μαθητής. Πλησιάζει πρὸς τὸ βῆμα, τείνει τὴν χεῖρα καὶ λαμβάνει ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ προέδρου τὸν κλάδον τῆς δάφνης. Χειροκροτεῖ πάλιν ἐνθουσιωδέστερον τὸ ἀκροατήριον, ὁ δὲ βραβευθείς, ἐν ᾧ σπεύδουσι πολλοὶ νὰ τῷ θλίψωσι τὴν χεῖρα, παρατηρεῖ ἐδῶ κἀ' ἐκεῖ, ἠρέμα, ἀπλανῶς, ὡς νὰ μὴ ἐπρόκειτο περὶ αὐτοῦ...

Ἔπειτα ἀποσφραγίζεται ὁ ἕτερος τῶν

φακέλλων ὁ περιέχων τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ τοῦ «Σκεντέρμπεη».

— Ἀντώνιος Ι. Ἀντωνιάδης.

Νέα παρατεταμένα ἀκούονται χειροκροτήματα καὶ πάντες στρεφόμεθα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἵνα ἀνακαλύψωμεν τὸν ποιητὴν τῆς *Κρητηΐδος*, τὸν αἰωνίως νικῶντα δραματουργόν, τὸν ἑξάκις στεφανωθέντα παλαιστήν.

«Εἶναι ἀσθενής» ἀκούεται μία φωνή, ἐν ᾧ πολλὰ βλέμματα στρέφονται ἅπαξ ἔτι ἐπὶ τοῦ κλάδου τῆς δάφνης μετὰ πόθου πάντοτε, ἀλλ' ἄνευ ἐλπίδων πλέον.

— Καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπαινεθέντος; ἐρωτᾷ τις.

— Δὲν ἐκφωνεῖται, διότι τοῦτο προὐκάλεσε δυσαρεσκείας ἄλλοτε ἐκ μέρους τῶν ἐπαινεθέντων, ἀποκρίνεται ὁ πρόεδρος.

Βραδύτερον ἔμαθον ὅτι ὁ ποιητὴς τῆς *Ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως* εἶναι ὁ ἐν Σμύρνῃ ἰατρὸς κ. Φ. Δελλαγραμμάτικας, ἀνὴρ λόγιος καὶ ἀγαπώμενος ὑπό τε τῆς ἐπιστήμης του καὶ τῶν Μουσῶν, ἃς μετ' ἴσου ζήλου καὶ ἐπιτυχίας θεραπεύει.

*

Καὶ ποῖος νομίζετε ὅτι εἶναι ὁ μᾶλλον κερδισμένος ἀπὸ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν; μὲ ἐρωτᾷ τις ὅτε ἐξηρχόμεθα.

— Οἱ βραβευθέντες φυσικώτατα.

— Ὄχι.

— Ἀλλά;

— Ὁ Δραματικὸς σύλλογος τοῦ κ. Ἀντωνιάδου.

— Διατί;

— Διότι κερδίζει χιλίας δραχμὰς καὶ μίαν τραγῳδίαν.

Ἔμβ.

Ἐκ τῆς βραβευθείσης τραγῳδίας

Ο ΣΚΕΝΤΕΡΜΠΕΗΣ

(ἀπόσπασμα).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΚΗΝΗ Α'.

(Τὰ ἔμπροσθεν τῶν Ἀνακτόρων τοῦ Ἰωάννου Καστριώτου.)

ΧΟΡΟΣ ΓΕΡΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Οἴμοι! ὁποία θύελλα
μιγμένη μὲ τὸ αἷμα
τὴν εὔανδρον ἠρήμωσε
γῆν τῶν Ἠπειρωτῶν.
Ὡς φεύγουν ἔμπροσθεν φρικτῶν
τὰ ποίμνια θηρίων
φεύγουν τοὺς Τούρκους ὅμιλοι
παίδων καὶ γυναικῶν.
Μάτην ἀνδρεῖοι μάχονται
μὲ τ' ὅπλον νεανίαι·
ὁρδῶν ἀγρίων ἄπειρα
τὰ σμήνη προχωροῦν.
Ὅπου πατήσουν εἰς τὴν γῆν
τὸ χόρτον δὲν φυτρώνει·
πένθος κ' ἐρήμωσις παντοῦ·
οἱ κώδωνες σιγοῦν.
Πλὴν ποῖος οὗτος ἔρχεται μὲ τὴν στυγνὴν
καὶ θηριώδη ὄψιν εἰς τὰς χεῖράς του
λευκὴν κρατῶν σημαίαν; Τοῦρκος φαί-
[νεται.

Εἰσέρχεται ὁ **Τοῦρκος**.

ΤΟΥΡΚΟΣ

Ποῦ εἶναι, λέγετέ μου, τὸ ἀνάκτορον
ἐδῶ τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἠπειρωτῶν;

Ο ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Τὸ βλέπεις ἀντικρύ σου· ἀλλὰ περιττὸν
ἐκεῖνον εἶναι νὰ ζητῇς πλειότερον·
ἰδοὺ προβαίνει μετὰ τῶν συμβούλων του
καὶ πάντων τῶν υἱῶν του.

(Εἰσέρχεται ὁ **Ἰ. Καστριώτης** μετὰ τῆς συζύγου του **Βαλσάδης**, μετὰ τῶν τεσσάρων υἱῶν του, τῆς κόρης του **Μαμίσης**, τοῦ ἀνεψιοῦ του **Κάμψα**, τοῦ **Μωϋσέως**, τοῦ **Γολίμη** καὶ ἄλλων στρατηγῶν καὶ συμβούλων, ἔτι δὲ καὶ λαοῦ πολλοῦ)

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ (*πρὸς τὸν χορόν.*)

Φίλοι, χαίρετε!
τίνα φωνὴν ἐντὸς τοῦ ἀνακτόρου μου
ἠκουσ' αὐθάδη, νὰ μὲ ἴδῃ θέλουσαν;

Ο ΚΟΡΥΦΑΙΟΣ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Ἰδοὺ αὐθάδης ὄντως, Τοῦρκος ἀλαζών.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Τί θέλεις, φαῦλε Τοῦρκε; ποῖος μὲ κρατεῖ
τὴν ὥραν ταύτην;...

Ο ΤΟΥΡΚΟΣ

Τὴν σημαίαν τὴν λευκὴν
σεβάσθητι, διότι δὲν προσέρχομαι
ἐχθρός, ἵνα σὲ σφάξω· εἰς τὰς χεῖράς μου
εἰρήνης φέρω σύμβολον.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Σὲ πέμπει δέ;

Ο ΤΟΥΡΚΟΣ

Μουράτ ὁ μέγας ἄναξ τῶν Ὀθωμανῶν.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ἂν εἶν' ἐκεῖνος μέγας, ἐπειδὴ στρατοῦ
ἀθροίζει πλῆθος ἀπειράριθμον, ἐγὼ
ἐκείνου εἶμαι μεγαλείτερος πολύ,
ἐλπίδας ἔχων εἰς τὸν Ὕψιστον Θεόν,
συμμάχους περιμένων ὁμοθρήσκους μου.

Ο ΤΟΥΡΚΟΣ

Ὁ Ὕψιστος πρὸς ποῖον στρέφεται Θεὸς
ἐπίκουρος θὰ μάθῃς, ὅταν ἀληθεῖς
ἐδῶ θὰ ἔλθουν σύμμαχοι ὁμόθρησκοι.
Ὡς τότε ἄκου· τί μηνύει ὁ Μουράτ:
Τῆς κάτω Δίβρης πάσας ἤδη ἔκαυσε
τὰς κώμας καὶ τὰς πόλεις, καὶ ἐν στόματι
ἐπέρασε μαχαίρας τοὺς κατοίκους της,
διότι τὸν Μωάμεθ δὲν ἠθέλησαν
νὰ εἴπωσι προφήτην· ἵππων παρευθὺς
κἀ ἐδῶ θὰ ἔλθουν τώρα μυριάδες τρεῖς,
πεζῶν δὲ δέκα μυριάδες μετ' αὐτῶν,
ἐὰν δὲν προσκυνήσῃς, τοὺς υἱούς σου δὲ
εὐθὺς ὁμήρους δώσῃς καὶ τοὺς τέσσαρας.

ΒΑΪΣΑΒΗ

Ὁποῖον λόγον, Ὑψιστ' ἠκουσα Θεέ!

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ (*ὁρμῶν νὰ τὸν κτυπήσῃ.*)

Πρωτήτερα σὲ πλήττω μὲ τὸ ξίφος μου.

ΜΩΥΣΗΣ

Τί κάμνεις, ἡγεμών μου; - Τοῦρκε, στάσου σὺ
παράμερα, διότι θέλομεν σκεφθῆ.

(Ὁ **Τοῦρκος** ἐξέρχεται πλαγίως).

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Καὶ κάλλιον δὲν εἶναι πῦρ νὰ βάλωμεν
νὰ καύσωμεν τὴν Κρόγιαν, ἢ νὰ δώσω' γὼ
ὁμήρους τοὺς υἱούς μου;

ΜΩΥΣΗΣ

Δὲν εἶπε κανεὶς
νὰ δώσῃς τοὺς υἱούς σου· πλὴν τὸν πρεσ-
[βευτὴν
ἂν πλήξῃς μὲ τὸ ξίφος, θά σε ψέξωσιν
οἱ πάντες, φίλοι καὶ ἐχροὶ παρόμοια.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Καὶ τί λοιπὸν θὰ κάμω; τὸν Γεώργιον
αὐτὸν ἡ μήτηρ ὅταν ἔφερ' ἐν γαστρί,
καθ' ὕπνον εἶδεν ὅτι μέγαν δράκοντα
ἐγέννησ' ὅστις ἔκρυπτε τὴν Ἤπειρον,
ὀδόντας αἱμοβόρους πρὸς τὰ ὅρια
τῶν Τούρκων περιῆγε καὶ κατέπινεν
ἀπίστων πλῆθη, ἡ ἀπέραντος ἐν ᾧ
οὐρά του μ' ἐλιγμοὺς κατεβυθίζετο
ἐντὸς μακροῦ πελάγους πρὸς τῶν Βενετῶν
τὴν χώραν στρεφομένη.

ΒΑΪΣΑΒΗ

Εἰς τὸν δεξιὸν
βραχίονά του τύπον ξίφους ζωηρὸν
ἐκ γενετῆς δὲν φέρει; συμπεραίνουν δὲ
οἱ πάντες ὅτι μέγας μέλλει πρόμαχος
νὰ γείνῃ τῆς πατρῴας γῆς καὶ πίστεως,
τῶν ἐναντίων φοβερὸς ἀντίπαλος;

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ἔχει χαρὰν τὰ ὅπλα· δὲν ἐπέρασεν
αὐτὸν κανεὶς ὡς τώρα εἰς τὸ πτῆδημα
καὶ τῶν ποδῶν τὸ τάχος· παλαιστὴς δεινὸς
τοὺς πάντας καταβάλλει· ὅτε δ' ὁμιλεῖ,
νοῦς ἰσχυρὸς δηλοῦται καὶ πεποίθησις
ἀκλόνητος μεγάλης κ' ἰσχυρᾶς ψυχῆς.

ΜΩΥΣΗΣ

Τίς θέλει ταῦτ' ἀμφισβητήσῃ; σύμπαντες
οἱ Ἠπειρῶται μέγας ἥρως λέγουσιν
θὰ γείνῃ ὁ υἱός σου ὁ Γεώργιος.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Καὶ σὺ λοιπὸν νομίζεις, ὅτι δύναμαι
τοιοῦτον τέκνον, τῆς καρδίας τῆς ἐμῆς
ἐλπίδα γλυκυτάτην, εἰς τὸν βάρβαρον
νὰ δώσω, καὶ νὰ κούσω ὅτι ἔγεινε
περίτμητος, ῥομφαίαν αἴρων φοβερὰν,
τοὺς ἀδελφούς του σφάζων;

ΜΩΥΣΗΣ

Ἂν τὰ ὦτά σου
νὰ κλείσῃς τότε δὲν θὰ εἶνε δυνατόν,
τοὺς ὀφθαλμούς σου τώρα κλεῖσον, ἐπειδὴ
ταχέως θά τον ἴδῃς εἰς τὸ αἷμά του
ὑπὸ τῶν Γενιτσάρων κυλιόμενον·
θὰ ἴδῃς ταύτην τὴν παρθένον κόρην σου
ὑβριζομένην κτηνωδῶς, τανύκτορον,
ἔνθα τοὺς τάφους ἔχεις τῶν προγόνων σου,
κάτω 'ριμμένον, πλῆρες ἀκαθαρσιῶν·
θὰ ἴδῃς τὸν λαόν σου, ὃν ἐγὼ καλῶς
γινώσκω πόσον ἀγαπᾷς, συρόμενον
μετὰ βασάνους εἰς φρικώδη θάνατον·
οἱ κόρακες θὰ κράζουν, θὰ ὠρύωνται
οἱ λύκοι, ἔνθα κῆποι ἔθαλλον πρότοῦ,
δεσμίαν δ' ἐπὶ τούτων γύφτοι δύσμορφοι
τὴν σύζυγόν σου τὴν τιμίαν....

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Σώπαινε.

ΜΩΥΣΗΣ

Νὰ σιωπῶ μοῦ λέγεις ; ἀλλά, δυστυχῆ,
ἐσκήνωσαν, μᾶς εἶπον, δεκατέσσαρες
τῶν Τούρκων μυριάδες εἰς ἀπόστασιν
ὥρας μιᾶς.

ΒΑΪΣΑΒΗ

Ἐ! τέφραν τότ' ὡς ὁ Ἰὼβ
ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἡμῶν ἂς ῥίψωμεν.

ΜΩΥΣΗΣ

Οἱ πάντες κ' ἐγὼ λέγω, ὅπως ὁ Ἰὼβ,
ὑπομονῆς νὰ ἐνδυθῶμεν θώρακα,
τὸ τοῦ Κυρίου θέλημα νὰ εἴπωμεν
ἂς γείνῃ.

ΒΑΪΣΑΒΗ

Καὶ νὰ δώσω 'γὼ τὰ τέκνα μου ;

ΜΩΥΣΗΣ

Ὅπως λυτρώσῃς τὸν ἐπίλοιπον λαόν·
ὅπως λυτρώσῃς σὲ αὐτήν, ἡγεμονίς,
ὦ ! ναί, τρισσέβαστέ μου, ναί, ἡγεμονίς.
Τί θέλεις ; λέγε, νά σε δέσωσιν ὁμοῦ
μ' ἐκεῖνον, ὃν ἐκάλεις χθὲς θεράποντα,
καὶ νά σε σύρουν ὡς τοὺς βόας σύρουσιν,
ἀγᾶ τινος νὰ γείνῃς δούλη εὐτελής ;

ΒΑΪΣΑΒΗ

Καὶ πρὶν δὲν θέτω πῦρ ;...

ΜΩΥΣΗΣ

Τὸ πῦρ αὐτὸ
νὰ καύσῃ πᾶσαν δύναται τὴν Ἤπειρον.
Τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ κλείσῃς θέλεις, κ' ἔπειτα
ν' ἀκούσῃς εἰς τὸν Ἅδην, πῶς καπνίζοντα
ἐρείπια κι' αἱμάτων εἶνε ῥύακες
ἡ δύστηνος πατρίς σου, ἣν ὁ ἡγεμὼν
μετὰ τοσούτων μόχθων καθωράϊσεν ;
Ὦ ἀδελφοί μου ! παρομοίως σύμβουλοι
καὶ σεῖς τοῦ ἡγεμόνος εἶσθε, διατὶ
δὲν ὁμιλεῖτε ;

ΓΟΛΕΜΗΣ

Τί νὰ εἴπωμεν ἡμεῖς ;
φρικώδης τόσον εἶν' αὐτὴ ἡ συμφορά....

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Φρικώδης ὄντως· λέγε, λέγε, Μωυσῆ·
θὰ ἔδιδες εἰς Τούρκους τὸν υἱόν ποτέ ;

ΜΩΥΣΗΣ

Ἂν τον ἐζήτουν...

ΧΑΜΨΑΣ

(Πίπτων εἰς τοὺς πόδας τοῦ ἡγεμόνος)

Ἡγεμὼν τρισσέβαστε
καὶ θεέ μου, ὡς τώρα ἀληθὴς πατὴρ
ὑπῆρξες τῆς Ἠπείρου· ὅπου κι' ἂν στραφῇ
τὸ βλέμμα, θ' ἀπαντήσῃ θάλλοντας ἀγρούς,
νομὰς ἔνθα βελάζουν πλῆθος ποίμνια.
Εἰς τὸν ζυγὸν τῆς σῆς δικαιοσύνης πρόθυμος
προσήρχετ' ὁ δημότης, ἐπειδὴ ποτὲ
τὸν εὐπατρίδην τούτου δὲν προτίμησες.
Τὸ ὄνομά σου τίμιον εἶνε παντοῦ·
εἰς τὸ χρυσοῦν βιβλίον σὲ ἐνέγραψαν
τῆς Βενετίας οἱ πατρίκιοι· ποθεῖ
ὁ τῶν Ἑλλήνων βασιλεὺς τὴν χεῖρά σου
νὰ σφίγξῃ, φίλον σ' ἐπιστήθιον καλῶν.
Ἀλλ' ὅλα ταῦτα θὰ παρέλθουν ὡς καπνός,
ὃν ἡ σφοδρὰ σκορπίζει τοῦ βορρᾶ πνοή,
ἐὰν ἐνταῦθα στήσουν τὰς σκηνὰς αὐτῶν
ὀρδαὶ βαρβάρων Τούρκων· μαύρη μέλλ' ἡ γῆ
νὰ γείν', ἡ τώρα πλήρης χλόης ἀνθηρᾶς·
θὰ λείψωσι τὰ κτήνη, ὄψεις δὲ ὠχραὶ
ὀλίγων δούλων ταπεινῶν θὰ φαίνωνται,
ὅπου χωρία εἶνε νῦν ἀκμάζοντα.

ΓΟΛΕΜΗΣ

Ὦ ἡγεμών, αἱ τρίχες αὖτ' αἱ πολιαὶ
ὁμοίως συμβουλεύουν· κάμφθητι· κανεὶς
τὸ πεπρωμένον ἀποφύγῃ δύναται ;

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Καὶ τίς μοῦ ἐγγυᾶται ὅτι πάραυτα
δὲν θέλει δώσῃ ὁ Μουρὰτ τὴν προσταγὴν
οἱ ὅμηροί μας οὗτοι νὰ περιτμηθοῦν ;
σκεφθῆτέ το.

ΜΩΥΣΗΣ

Τὰ πάντα εἶνε δυνατά·
τίς το ἀρνεῖται ;

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Καὶ σὺ λέγεις, δῶσέ τους ;

ΓΟΛΕΜΗΣ

Ἀγαπητέ μας ἡγεμών, ἡ δύστηνος
πατρὶς θυσίαν ταύτην παρὰ σοῦ ζητεῖ
ὑστάτην δῶσε ὡς ὁ Ἀβραὰμ καὶ σὺ
τὰ τέκνα σου, ναί, δῶσε κ' ἴσως ὁ Θεὸς
εἰς τὴν θυσίαν ταύτην ἴλεως φανῇ·
φώτισιν ἴσως δώσῃ εἰς τοὺς κραταιοὺς
τῆς δύσεως μονάρχας νὰ ποστείλωσι
τὸν Οὐνιάδην· ἴσως ἔλθῃ μόνος του
τῶν Πολωνῶν ὁ βασιλεύς, ἴσως κι' αὐτὴ
ἡ Βενετία στείλῃ στόλον ἰσχυρὸν
καὶ φύγῃ ὁ Μουράτης.

ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Πάντες μ' ἄφησαν
νὰ βλέπω ῥέον τῆς καρδίας τῆς ἐμῆς
τὸ αἷμα, νὰ πομείνω μαῦρος, ἔρημος,
νὰ δώσω τὸν υἱόν μου τὸν Γεώργιον,
ὅστις, προσεδοκῶμεν πάντες, ἔμελλε
πρὸς τοὺς ἀρχαίους ἥρωας παρόμοιος
νὰ γείνῃ· τέλος, μῆτερ, μῆτερ δύστηνε,
πίε καὶ τοῦτο τὸ ποτήριον, ἀφοῦ
ἡ δύσμοιρος πατρίς μας ἀπαιτεῖ κι' αὐτό.

ΒΑΪΣΑΒΗ

Ποίαν μ' ἐμπήγουν εἰς τὸ στῆθος μάχαιραν!

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ὑπάγετε, υἱοί μου, ναί, ὑπάγετε !
τίς ἔλεγε τοιούτους νὰ ἐπίδωμεν
καιροὺς πῶς ἦτο πεπρωμένον ; ἀνοιξε,
ὦ γῆ· πατέρα ἀσπλαγχνον κατάπιε
εἰς δήμιον τὰ τέκνα παραδίδοντα !

ΒΑΪΣΑΒΗ

Ἂν ἔπιπτον εἰς μάχην, σύμπας δ' ὁ λαὸς
παρίστατο εἰς τούτων τὸ μνημόσυνον,
τὰ δάκρυά μου θὰ ἐκράτουν, ἔχουσα
παρηγορίαν δόξαν τὴν ἐπίζηλον·
δακρύων ἤδη μὴ στειρεύουσα πηγὴ
θὰ εἶν' οἱ ὀφθαλμοί μου, ἂν ἀλλάξωσι
μὲ βίαν τὴν θρησκείαν τῶν προγόνων των
καὶ θὰ μ' ὑβρίζουν λέγοντες: μήτηρ ἰδοὺ
τῶν περιτμήτων εἶνε. Ὦ ! τὴν ὄρασιν,
τὴν ἀκοὴν ἂς χάσω, Παναγία μου,
πρὶν ταῦτα ἴδω, πρὶν αὐτὰ θὰ μ' εἴπωσι.

(Εἰσέρχεται εἰς ἀξιωματικός.)

Ο ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ

Συγκλητικοί ! ὁ Τοῦρκος τὴν ἀπάντησιν
προσμένει.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Θὰ τὴν λάβῃ... τώρα...

Ο ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΣ

Ἔκλινεν
ὁ ἥλιος, μοῦ εἶπε, πρὸς τὴν δύσιν του,
πρέπει νὰ ναχωρήσῃ.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Τώρα... τάχιστα....
Ὦ Μωϋσῆ ! σὺ 'πέ μου, ἂν τὸ τέκνον μου
εἰς ἡδονὰς τοῦ κόσμου πέσῃ, ξίφος δὲ
κρατῇ τοὺς ἀδελφούς του σφάζων ἄσπλαγ-
[χνα,
κι' ὁ ἥρως, ὃν τοσοῦτοι ἤγγελλον χρησμοί,
δήμιος γείνῃ μέγας τῶν χριστιανῶν,
τότε τί θέλεις κάμῃ ;

ΜΩΥΣΗΣ

Τότε, ἡγεμών....
Ἐγὼ θὰ 'πάγω μόνος, μὴν ἀνησυχῇς,
θέλω τον πείσῃ, θέλω τὴν καρδίαν του
ἐκ βάθους σείσῃ.... τότε ποταμὸς οὐδεὶς
ἰσχὺν δὲν θἄχῃ, οὐδὲ μαύρη θύελλα,
ἢ τῶν ἐχθρῶν ἐνέδρα, ὅπως μὴ αὐτὸν
ἐνταῦθα φέρω πάλιν εἰς τὸν τόπον του.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Δὲν ἔχεις πόδας νέου, μὴ τὸ λησμονῇς.

ΜΩΥΣΗΣ

Ἀλλ' ἔχω νέου τὴν καρδίαν, τοῦ Χριστοῦ
τὴν πίστιν, ἡ δὲ πίστις εἰς τοὺς πόδας μου
πτερὰ θὰ δώσῃ.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Τότε ἔλα, τέκνον μου,
ἔλα ν' ἀκούσῃς τὴν ὑστάτην τοῦ πατρὸς
τοῦ σοῦ παραγγελίαν· οἱ ἐπίλοιποι
υἱοί μου τοῦτον πρέπει νὰ ἀκούετε,
διότι τοῦτον ἄγγελος τῶν οὐρανῶν
προήγγελε σωτῆρα τῆς πατρίδος του.
Ἐγώ, δὲν εἶν' ἀμφιβολία, τάχιστα
τοὺς ὀφθαλμοὺς θὰ κλείσω, οὐδὲ δύναμαι
χρόνον πολὺν εἰς τάλγος τοῦτο νὰντιστῶ·
σὺ μέγα θἄχῃς μέλλον, σὺ ἐπιφανὴς
θὰ γείνῃς εἰς τὴν Δύσιν, τὴν Ἀνατολήν·
Τότε πρὸ πάντων, τέκνον, νᾶσαι δίκαιος,
ἴσος πρὸς πάντας, τὸν πτωχόν, τὸν πλού-
[σιον,
τὸν ἀσθενῆ κ' ἰσχύοντα· ὀχύρωσον
τὸ κράτος σου μὲ φίλους· ἔχει ὁ ἡγεμὼν
ἀνάγκην φίλων, ὅπως ἔχει καὶ ἡ γῆ
ἀνάγκην τοῦ ἡλίου· εὐεργετικὸς
πρὸς πάντας ἔσο· οὕτω θὰ εὐαρεστῇς
εἰς τὸν θεὸν κ' οἱ ἄνθρωποι θὰ σ' εὐλογοῦν.
Γενναῖος ἔσο ἐν καιρῷ τῆς συμφορᾶς,
ἐν ὥρᾳ δ' εὐτυχίας μετριοπαθής.
Τὴν ραθυμίαν φεῦγε καὶ ὑπόμενε
τοὺς κόπους μετὰ θάρρους· μὴ τὸν κίνδυνον
φοβοῦ, τὰς συμφοράς σου μὴ φανέρωνε,
ἵνα μὴ χαίρουν οἱ ἐχθροί· ἀπόβαλλε
τὰ δῶρα τῶν τυράννων μ' ἀγανάκτησιν
καταφρονῶν τὰς κολακείας, ἐπειδὴ
αἰσχύνην μόνον καὶ δουλείαν φέρουσι.
Τοὺς συνετοὺς συμβούλους μετὰ προσοχῆς
νἀκούῃς· πλὴν πρὸ πάντων, τέκνον, χά-
[ραξον
εἰς τὴν καρδίαν ὅτι τῶν προγόνων σου
τὴν πίστιν νὰ φυλάττῃς εἶναι πρώτιστον
καθῆκόν σου.... Τὴν χεῖρα τώρα δῶσέ μου
καὶ φίλησέ με· ὦ ! τίς οἶδ' ἂν ἔπειτα
θὰ σ' ἴδω πλέον· ἄχ ! ὦ Ὕψιστε Θεέ,
τὸ ἔλεός σου ἐπ' αὐτὰ παράτεινον
τὰ τέκνα μου, νὰ μείνουν εἰς τὸν νόμον σου
πιστὰ τὸν θεῖον.

ΒΑΪΣΑΒΗ

Νὺξ θὰ εἶν' εἰς τὸ ἑξῆς,
ὦ δύστηνά μου τέκνα, τῆς μητρὸς ὑμῶν
ἡ ὕπαρξις· κἂν τώρα, ὅσον ἔχω φῶς,
νὰ σᾶς φιλήσω θέλω.

ΓΟΛΕΜΗΣ

Ἄμοιροι γονεῖς !

ΕΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Πρὸς τί τοσοῦτοι θρῆνοι ; αὗται τοῦ Θεοῦ
εἶνε βουλαὶ μεγάλαι· σοί, Γεώργιε,
ἀνδρεία ἔσται, εὐτυχία καὶ ἰσχύς,
τῷ δὲ Μουράτῃ ὄλεθρος καὶ συμφορά !
Τοιοῦτον θέλει σαρκοβόρον λέοντα
ἐντὸς τοῦ κόλπου θρέψῃ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ (*ἀναχωρῶν.*)

Ἡ ὁδὸς αὐτὴ
εἰς δόξαν ὄντως μ' ἄγει· ἡσυχάσατε,
γονεῖς καὶ συμπολῖται, ὁ Γεώργιος
τὴν πίστιν, τὴν πατρίδα εἶν' ἀδύνατον
ποτὲ νὰ λησμονήσῃ.

Ι. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

Τέκνον, ὕπαγε
εἰς τὴν εὐχήν μου τότε !

(Ἡ μήτηρ πίπτει λιπόθυμος· οἱ τέσσαρες ἀδελφοὶ ἐξέρχονται. Ὁ **Ι. Καστριώτης** κλίνει εἰς μίαν ἔδραν).

ΧΟΡΟΣ ΝΕΩΝ ΑΛΒΑΝΩΝ ΑΔΕΙ

Τὶς νὰ εἰσδύσῃ δύναται
εἰς τῶν γονέων τὴν ψυχὴν
νὰ 'δῇ τὶ λύπης πέλαγος
τὴν ὥραν ἔχουσιν αὐτήν.
Ὑπάρχει ἀδελφῶν στοργὴ
καὶ πόθος ἐραστῶν θερμός·
πλὴν δὲν πονεῖ ἄλλος κανεὶς
ὅσον πονοῦσιν οἱ γονεῖς.
Πλήν, Ἤπειρος μὴ πένθιμα
ἕνεκα τούτου ἐνδυθῇς·
ἐκ τῆς μεγάλης συμφορᾶς
θἀναφανῇ ἐκδικητής.

. . . . . .

Α. Ι. ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ

Ἐκ τῆς βραβευθείσης κωμῳδίας

ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΕΚΛΟΓΗ

(ἀπόσπασμα)

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ Ε'.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ, ΓΔΑΡΤΗΣ

. . . . . .

(Ἐν ᾧ ὁ ὑποψήφιος δήμαρχος **Κουφιοκέφαλος**, καθήμενος παρὰ τράπεζαν, γράφει καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ συμβούλου αὐτοῦ, ποινηροῦ δικηγόρου **Γδάρτου**, τὸ πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς πρόγραμμα τῆς ὑποψηφιότητός του, δι' οὗ ἐπαγγέλλεται τί θὰ ἐκτελέσῃ, ἐὰν ἐκλεχθῇ δήμαρχος Ἀθηναίων, αἴφνης διακύπτων ἀναφωνεῖ :)

Ἄ, ἄ ! μία ἰδέα· πάρε γράψε μιὰ στιγμή, νά σου ὑπαγορεύσω τώρα καὶ ἐγώ.

(Ἐγερθεὶς παραδίδει τὸν κάλαμον εἰς τὸν **Γδάρτην**, ὅστις καθεσθεὶς γράφει τὰ ὑπαγορευόμενα.)

Ἐπειδὴ ἡ πόλις πάσχει ἔλλειψιν νεροῦ, θὰ ἀναβιβάσω διὰ πλατείας διώρυγος τὴν θάλασσαν τοῦ Φαλήρου ἐδῶ, ὑπὸ τὰς στήλας τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ὅπου διὰ μεγάλης μηχανῆς τῆς ἐφευρέσεώς μου θὰ χωρίζεται τὸ ἅλας ἀπὸ τὸ ὕδωρ καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἔχωμεν δύο ἄφθονα προϊόντα· ἅλατι δημοτικὸν καὶ νερὸν ἀνάλατον.

ΓΔΑΡΤΗΣ (*διακόπτων*)

Ἄ, ἄ ! μία ἰδέα· γράψε μιὰ στιγμή.

(Ἐγερθεὶς παραδίδει τὸν κάλαμον τῷ **Κουφιοκεφάλῳ**.)

Ἐπειδὴ ἡ πόλις στερεῖται διεξοδικῶν περιπάτων, θὰ δενδροφυτεύσω τὴν πρὸς τὸ Φάληρον πεδιάδα εἰς εἶδος μαγευτικοῦ περιπάτου κατὰ μίμησιν τοῦ ἐν Παρισίοις δάσους τῆς Βουλώνης.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Ἄ, ἄ ! μία ἰδέα· ἔλα κάθησε.

(Ἐγερθεὶς παραδίδει τὸν κάλαμον τῷ **Γδάρτῃ**.)

Ἐπάνω δὲ εἰς τὰ δένδρα θὰ διασκορπίσω τρεῖς χιλιάδας κανάρινια καὶ χιλίους πεντακοσίους παπαγάλλους· τὰ μὲν καναρίνια διὰ νὰ κελαδοῦν πρὸς τέρψιν τῶν συνδημοτῶν μου, τοὺς δὲ παπαγάλλους διὰ νὰ παρατηροῦν τὰς παρεκτροπὰς τῶν γυναικῶν καὶ τὰς μαρτυροῦν κατόπιν εἰς τοὺς ἄνδρας των.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Ἄ, ἄ ! μία ἰδέα· ἔλα κάθησε.

(Παραδίδει τὸν κάλαμον τῷ **Κουφιοκεφάλῳ**.)

Θὰ ἀντικαταστήσω τὸν δι' ἀεριόφωτος φωτισμὸν τῆς πόλεως διὰ τοῦ νεωτέρου συστήματος τοῦ ἠλεκτρικοῦ φωτός.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Ἄ, ἄ ! μία ἰδέα· ἔλα κάθησε.

(Παραδίδει τὸν κάλαμον τῷ **Γδάρτῃ**.)

Θάνατος εἰς τὸν κονιορτόν ! Θὰ τοποθετήσω εἰς τὸν Λυκαβητὸν παμμέγεθες φυσητῆρα, τὸ ὁποῖον διὰ μηχανήματος τῆς ἐφευρέσεώς μου καὶ διαφόρων σωλήνων ἐκ καουτσοῦ θὰ φυσᾷ τόσον ἰσχυρῶς τὴν νύκτα, ὅταν κοιμᾶσθε, εἰς τὸ ἄκρον ἑκάστης ὁδοῦ, ὥστε θὰ σηκώνεται σύννεφον ὁ κονιορτός· ταυτοχρόνως δὲ ἄλλη μηχανὴ τῆς ἐφευρέσεώς μου θὰ καταδιώκῃ αὐτὸν ἐν εἴδει πελωρίας βεντάλλιας πρὸς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἂς κάμῃ πλέον καλὰ ὁ δήμαρχος Πειραιέων.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Ἄ, ἄ ! μία ἰδέα· ἔλα κάθησε.

(Παραδίδει τὸν κάλαμον τῷ **Κουφιοκεφάλῳ**, καὶ οὕτως ἐξακολουθοῦσι ταχύτερον ἤδη ἀλλάσσοντες θέσιν καὶ ἀπαγγέλλοντες ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ.)

Θὰ διπλασιάσω τὰ σχολεῖα τῶν ἀρρένων.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Ἄ, ἄ ! ἄλλη ἰδέα· ἔλα κάθησε.

Θὰ δεκαπλασιάσω τὰ σχολεῖα τῶν θηλέων.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Ἄ, ἄ ! ἄλλη ἰδέα· ἔλα κάθησε.

Θὰ συγκροτήσω δημοτικὴν φιλαρμονικὴν ἑταιρίαν.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Ἄ, ἄ ! ἄλλη ἰδέα· ἔλα κάθησε.

Θὰ προστατεύσω τὴν ἐγχώριον ἁρμονίαν τοῦ ντουλουλίου μὲ τὸν ζουρνᾶν.

(Ἐνταῦθα, ὡσεὶ κορυφωθείσης τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἀμίλλης, ἀπαγγέλλουσι ταχύτερον ἔτι καὶ ἀπὸ τῆς θέσεώς των ἕκαστος τὰ ἑαυτοῦ.)

ΓΔΑΡΤΗΣ

Θὰ ἀνεγείρω ναοὺς περικαλλεῖς.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Θὰ οἰκοδομήσω θέατρα εἰς τὰ χωριά.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Θὰ συστήσω δημοτικοὺς ἀγῶνας.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Θὰ καθαρίσω ὅλους τοὺς κοπρῶνας.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Θὰ ἐπαναφέρω τὰ Παναθήναια.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Θὰ ἐξευτελίσω τὰ Ὀλύμπια.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Θὰ ἐμπεδώσω δημοτικὸν συλλαλητήριον.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Θὰ ὀργανώσω δημοτικὸν σφαιριστήριον.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Ἀναγνωστήριον.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Καπνιστήριον.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Δημοτικὸν γηροκομεῖον.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Δημοτικὸν κτηνιατρεῖον.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Φρενοκομεῖον.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Λεπροκομεῖον.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Ἰχθυοτροφεῖον.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Θηριοτροφεῖον.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Ὀρνιθοτροφεῖον.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Κοκοροτροφεῖον.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Σκυλοκομεῖον.

ΚΟΥΦΙΟΚΕΦΑΛΟΣ

Γατοκομεῖον.

(Ὅτε, εἰσερχομένη ἡ σύζυγος τοῦ **Κουφιοκεφάλου**, διακόπτει αὐτοὺς ἀπευθυνομένη ἀποτόμως κατὰ τοῦ **Γδάρτου**.)

ΤΖΙΤΖΙΦΙΑ

Αἴ, δὲν μοῦ λέγεις, κύριε, παρακαλῶ, 'σὰν τί νομίζεις ὅτι εἶν' ὁ ἄνδρας μου ; ἀσκὶ 'ς τὸν δρόμον καὶ μου ἔρχεσαι ἐδῶ καὶ τὸν φουσκόνεις ; ἢ ψοφίμι ἔρημον καὶ 'σὰν κοράκι δίπλα του ἐκόλλησες ; Ἐὰν νὰ γείνῃ πρέπῃ δήμαρχος, αὐτὸ εἶναι δουλειὰ 'δική μας· ἔχει συγγενεῖς, κόρη, γυναῖκα, διὰ νὰ συμβουλευθῇ,

σὺ περισσεύεις κι' ἐπομένως δετζέ μας
τὴν ράχίν σου ἀμέσως.

ΓΔΑΡΤΗΣ

Πῶς! κυρία μου...
— Ἀνταμοιβὴν τοιαύτην ἐπερίμενα
τῆς συνδρομῆς μου;

. . . . . .

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Δ. ΖΑΝΟΣ.

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

Ψιλὴ βροχὴ κι' ἀδιάκοπη 'μέρα καὶ νύχτα πέφτει,
Βαρειά, βαρειὰ μιὰ καταχνιὰ τὸν οὐρα·ὸ σκεπάζει,
Ποῦ δὲν ἀφίνει νὰ διαβοῦν τοῦ ἥλιου ἡ ἀχτῖνες
'Σ τὴν πονεμένη μου καρδιὰ παρηγοριὰ νὰ φέρουν.
Σιγὴ βαθειὰ καὶ νεκρικὴ 'στὸν κόσμο βασιλεύει,
'Οποῦ τὴν ἀθυμία μου αὐξάνει καὶ τὸν πόθο
Νὰ ἰδῶ τὸ φῶς κι'ἀνάπαυσι νὰ δώσω 'στὴν ψυχή μου.
Ἀλλὰ κι' ἀγέρα κι' ἥλιο τοῦ κάκου λαχταρίζω.
Ὅλα νεκρά! Πλὴν ποῦ καὶ ποῦ λυπητερὸ πουλάκι
Πετάει μὲ βιὰ καὶ προσπαθεῖ τὴν καταχνιὰ νὰ σχίσῃ
Καὶ μὲ τὸ ταῖρί του μαζὺ νὰ πάγῃ 'ς ἄλλον τόπο.
Ἀχ! πῶς μὲ τοῦτο τὸ πουλὶ καὶ ἡ ψυχή μου 'μοιάζει,
Ποῦ προσπαθεῖ, μὰ δὲν 'μπορεῖ λεύθερα ν' ἀνασάνῃ,
Καὶ πνίγεται 'στὰ δάκρυα, τὴν μοναξιὰ της κλαίει,
Καὶ μένει ἀπαρηγόρητη, περίλυπη καὶ μόνη!

(*Βενετία*.)

Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ
ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΚΡΙΕΖΗ

(Γκιορνάλε διὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἔθνους).

[Συνέχεια].

ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ Ο ΚΟΜΙΣΣΑΡΙΟΣ ΚΛΗΡΗΣ

Ἦλθεν τὸ μεσημέρι,ἐγεύθημεν μαζὺ μὲ τὸν Ὑψηλάντην, ὁ Βάμβας, ὁ γραμματικὸς τοῦ Ὁμὲρ Βριώνη, καὶ ὁ Χρυσόγελως. Μὲ ἐτίμησεν πολλά, καὶ τὸ κεντὶ βλέπομεν ἀνοίγει ἡ θύρα τοῦ κελλίου, καὶ παρουσιάζεται ὁ Κομισσάριος Κλήρης.

Ἤρχισε διὰ τῆς ρητορικῆς του γλώσσης νὰ ἀναφέρῃ περὶ τῆς παιδείας ὅπου του ἔκαμα καὶ ἕτεραις ψευδολογίαις, καὶ εἶπε τὰ μύρια κατ' ἐμοῦ,θαρρῶντας ὁ κύριος Κομισσάριος, ὅτι ἐγὼ ἤθελα φοβηθῶ τὸν Ὑψηλάντην. Ἤχισε νὰ τσαμπουνᾷ. Τοῦ ὡμίλησα δύο καὶ τρὶς νὰ γκρεμισθῇ ἔξω· αὐτὸς ἀποκρίνεται: Βλέπεις, Ὑψηλότατε, τέτοια ὕβρις καὶ χειρότερα ἔκαμνεν. Ὡμιλῶ τοῦ Βάμβα νὰ τον εἰπῇ νὰ ἔβγῃ ἐτούτην τὴν ὥραν ἔξω· αὐτὸς ὁ ἀχρεῖος τὸ ἐπῆρεν ἐπάνω του.

Ἐγὼ μὴν εἰμπορῶντας νὰ τον ἀκούω, καὶ δὲν τον ὑπόφερνα, ἐσηκώθην ἐπάνω, τραβῶ τὴν πιστόλαν, τὸν πιάνω ἀπὸ τὸ γιακὰ τοῦ φορέματός του, τοῦ ἀκουμβῶ τὴν πιστόλαν εἰς τὸ στῆθος. Εὐθὺς ἐσηκώθησαν ὅσοι ἦτον παρών, μοῦ πιάνουν τὴν χεῖρα, ὅπου ἐβαστοῦσα τὴν πιστόλαν καὶ παίρνει φωτιὰ τὸ ἀγζῶτι[1] μέσα δὲν ἐπῆρεν, καὶ εἶχε τύχη διὰ νὰ μὴ φονευθῇ. Τότες τὸν ἤρχισα μπουνιαὶς ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ τὸν ἔβγαλα ἔξω τοῦ καλυβίου.

Τότες ἐγὼ δὲν εἰξεύρω πῶς το ἐπῆρα, ἤρχισα νὰ δακρύσω, κκὶ ἐπαραμέρισα μέσα εἰς ἕτερην καλύβην, ὅπου εἶχεν ὅλα τὰ ἀναγκαῖα τοῦ πολέμου, ντουφέκια καὶ ἄλλα· ἐκεῖ βλέπω καὶ παρουσιάζεται ὁ κύριος Βάμβας καὶ με λέγει, ὅτι:

— Ὁ Ὑψηλάντης σᾶς παρακαλεῖ νὰ ἔλθητε μέσα νὰ φιλιωθῆτε μὲ τὸν Κλήρην.

Τὸν ἀπήντησα

— Μήτε νά τον ἴδω πλέον ἐμπρός μου!

Ἀνεχώρησε καὶ εἰς ὀλίγον βλέπω τὸν ἴδιον Ὑψηλάντην καὶ ἔρχεται· μὲ παρακαλεῖ, μὲ πιάνει ἀπὸ τὸ χέρι, μὲ φέρνει εἰς τὴν κατοικίαν, προσκαλεῖ καὶ τὸν Κομισσάριον Γεώργιον Κλήρην καί με λέγει νὰ φιλιωθῶμεν· τὸν ἀποκρίνομαι:

— Μὲ τὸν Ἰούδαν νὰ φιλιωθῶ; μὴ γένοιτο!

Δευτερόνει πάλιν καί με λέγει·

— Γενναιότατε Κριεζῆ, πρακαλῶ νὰ φιλιωθῆτε, ὅτι δὲν εἶναι περίστασις νὰ ἔχωμεν κακία..

Διὰ νά τον ὑπακούσω, ἔκλινα εἰς τὴν παρακάλεσιν. Τότες τὸν διορίζει νὰ κάμῃ στρωτὴν μετάνοιαν· μὲ λέγει καὶ ἔδωσα τὸ δεξιόν μου καί μού το ἐφίλησεν· ἔπειτα ἐριλήθημεν καὶ εἰς τὰ χείλη, καὶ ἔτσι ἀνεχώρησε καὶ ἐπῆγε νὰ εὕρῃ τοὺς ὁπαδούς του.

Τὸ περιεργότερον ὅπου εἶχε κάμῃ συνωμοσίαν μὲ Ζακυνθινοκεφαλληναίους, καὶ ἄλλους ὁπαδούς του διὰ νά με ἐντροπιάσουν, καὶ οἱ ἰδικοί μας πατριῶται εἶχαν πάρη εἴδησιν, ὅπου ἦτον εἰς Τρίκορφα, ὅτι ὁ Κομισσάριος Κλήρης ἤθελε κάμῃ τέτοιο κίνημα.

Ἦτον ὅλοι συναγμένοι, ὅλοι ἀπ'ἔξω τῆς καλύβης τοῦ Ὑψηλάντου διὰ νὰ ἰδοῦν τὸ ἀποβησόμενον, ὁ Λάζαρος τοῦ Ἀναστάση Κοκκίνη, ὁ αὐτάδελφός του Ἰωάννης Κοκκίνης καὶ ὁ Νικόλας Μάρκος καὶ ἕτεροι μὲ 500 στρατιώτας τους. Ἦτον καὶ οἱ συνομῶται τοῦ Κομισσαρίου· καὶ ὅταν ἔμαθαν τὰ ὅσα ἔπαθεν ὁ Κλήρης καὶ ὅτι ἐφιλιώθημεν, ἐτραβήχθησαν.

Περάσαντας ἡ συναγωγή, ἐβγῆκα ἔξω τῆς καλύβης μὲ ἄδειαν τοῦ Ὑψηλάντου· ἐπῆγα πρὸς ἀντάμωσιν τῶν πατριωτῶν μου, καὶ εἰς ὅσους ἄλλους ἐγνώριζα, νὰ παρατηρήσω καὶ τί τάξιν εἶχον. Εἶδον ἀκαταστασίαις πολλαίς, καὶ ἔγεινα ὅλος χαρά, ὅπου τὴν ἰδικήν μου τάξιν καὶ ζάπτη[2] δὲν τὴν εἶχον, μήτε ἐγνώριζαν τοὺς ἀρχηγούς των.

Ἐπέστρεψα εἰς τὸν Ὑψηλάντην τοῦ εἶπον ὅσα εἶδον,ὁ ὁποῖος ὡμιλῶντάς με ἐδάκρυσε λέγοντάς με:

— Γενναιότατε, δὲν εἶδες τίποτες!

Ἐημερόνοντας εἰς τὰς 4 Σεπτεμβρίου ἐβγῆκαν 50—60 Ἀλβανοὶ μὲ ταῖς φαμιλιαίς τους ἀπὸ τὸ φρούριον, ἦλθον καὶ ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸν Ὑψηλάντην διὰ προσκύνησιν· τοὺς ἀπήντησεν: «Ἢ ὅλοι νὰ προσκυνήσουν ἢ νὰ φύγουν»· καὶ ἤρχισαν νὰ ἀναχωρήσουν. Τοὺς ἐκουμπαριάρισαν οἱ Ἕλληνες ἕως κάτω τοῦ κάστρου, καὶ οἱ τοῦ κάστρου δὲν ἠθέλησαν πλέον νά τους δεχθοῦν μέσα. Τότες ἤρχισαν οἱ Ἕλληνες νά τους πυροβολοῦν σκοτόνοντάς τους, καὶ βλέποντες οἱ τοῦ φρουρίου τοὺς ἐδέχθησαν ὅσοι ἔμειναν ζωντανοί. Ἐτοῦτα τὰ εἴδα μὲ τὰ μάτια μου.

Η ΔΙΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΛΑΦΥΡΩΝ

Ἤρχισαν τὸν πόλεμον· ἐσποῦσαν ἀπὸ τὸ φρούριον μπόμπαις καὶ ἐκράτησεν ὁ πόλεμος 5 ὥρας χωρὶς σκοτωμὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Καὶ εἰς τὰς 5 Σεπτεμβρίου ἐσυνάχθησαν εἰς τὴν καλύβην τοῦ Ὑψηλάντου ὅλοι οἱ ὁπλαρχηγοὶ καὶ Κουτζαμπασίδες καὶ ἤρχισαν νὰ ὁμιλοῦν περὶ τοῦ *ρεσάλτου* τοῦ φρουρίου. Οἱ ὁπλαρχηγοὶ ἦτον γνώμης νὰ γείνῃ ρεσάλτο καὶ τὰ λάφυρα νὰ ἦτον τῶν στρατιωτῶν, οἱ δὲ Κουτζαμπασίδες τὸ ἐναντίον: τὰ λάφυρα νὰ μοιρασθοῦν εἰς δύο διὰ νὰ γείνῃ κάσσα· ἐφιλονείκησαν ἄρκετά.

Τότες ἐσηκώθην καὶ ἐγὼ ἐπὶ ποδὸς καὶ λέγω τοῦ Ὑψηλάντου, ἂν μέ το συγχωροῦν, νὰ ὁμιλήσω καὶ ἐγὼ· μὲ ἀποκρίνεται:

— Καὶ ἡ γενναιότης σου συνάδελφός μας εἶσαι.

Ἀπὸ τοὺς ὁπλαρχηγοὺς ὅπου δὲν με ἐγνώριζαν ἤρχισαν νὰ ἐρωτοῦν τὸν Βάμβαν καὶ Χρυσόγελων τὸ ποῖος ἤμην. Ὡμίλησα μεγάλη τῇ φωνῇ:

«Ὑψηλότατε, καὶ γενναῖοι ὁπλαρχηγοὶ καὶ Κουτζαμπασίδες· εἶμαι γνώμης καὶ ἐγὼ ὁ δοῦλός σας μαζὺ μὲ τοὺς ὁπλαρχηγούς, ὅτι τὰ λάφυρα τοῦ φρουρίου νὰ εἶνε τῶν στρατιωτῶν, καὶ δὲν εἶναι περίστασις νὰ κυττάξωμεν νὰ κάμωμεν κάσσας κἀὶ ἄλλα,ἀλλὰ νὰ πασχίσωμεν μὲ ὅποιον τρόπον δυνηθῶμεν νὰ πάρωμεν φρούρια, καὶ οἱ στρατιῶται, ὅπου θέλουν ριψοκινδυνεύσῃ, δι' αὐτοὺς τὰ λάφυρα· καὶ ἂν περιμείνωμεν ὡς νὰ ἔβγῃ ἡ ἀπόφασις τῶν δημογερόντων, ἐμπρὸς δὲν θὰ προχωρήσωμεν, καὶ μήτε κανένας στρατιώτης θέλει ριψοκινδυνεύσῃ τὴν ζωήν του. Καὶ πάλιν ἡ εὐγενία σας μὲ τοὺς ὁπλαρχηγούς, κάμετε ὅ,τι σας φωτίσῃ.»

Ἤρχισαν πάλιν ἡ φιλονικείαις· τέλος ἤρχισεν ὁ Ὑψηλάντης νὰ λέγῃ, ὅτι τὰ λάφυρα νὰ εἶναι ὅλα τῶν στρατιωτῶν, καὶ ὅλῃ τῇ φωνῇ οἱ ὁπλαρχηγοὶ εἶπαν νὰ γείνῃ ὅ,τι ὁ Ὑψηλάντης ὡμίλησεν.

ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΚΡΙΕΖΗ ΕΙΣ ΥΔΡΑΝ

Τὴν ἰδίαν βραδειὰ εἰς τὰς 5 μὲ ἔδωσεν ὁ Ὑψηλάντης γράμματα πρὸς τοὺς προκρίτους τῆς Ὕδρας γράφων διὰ νὰ εἰμπορέσουν νὰ κινήσουν τὰ πλοῖα μίαν ἡμέραν ἀρχήτερις, ὅτι τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα ἦτον πηγαιμένα εἰς τὸ Μεσολόγγι, καὶ οἱ Ἕλληνες ἦτον εἰς ἀταξίαν μεγάλην ἀπὸ τὸν φόβον τους.

Εὐθὺς 4 1/2 ὥρας νὰ βασιλεύσῃ ὁ ἥλιος ἔλαβον τὰ γράμματα, μὲ ἀσπασμοὺς εἰς τὰ χείλη ἀπὸ τὸν Ὑψηλάντην, καὶ ὅσοι ἦτον. Ἀπεχαιρέτησα· ἀνεχώρησα. Ἐκατέβην κάτω, εἶχον πάλιν οἱ Ἕλληνες πόλεμον μὲ τὸ φρούριον.

Ὁ ἄνθρωπός μου Ἰωάννης Μπούχλας, εἶχεν ἀρρωστήσῃ δύο ἡμέρας ἀρχήτερις μὲ τὴν θερμολαίμην· ἐγὼ ἤμουν γερός. Καὶ εἰς τὸν δρόμον ἦτον πολλοὶ Μανιᾶται εἰς τὰ ἀμπέλια. Ἐφοβήθην, ἐξεκαβαλλίκευσα, λέγοντας τοῦ ἀγωγιάτου μου νὰ τραβίξουν. Ἐγὼ ἐκίνησα μὲ τοὺς πόδας, τὸ ντουφέκι εἰς τὸν ὦμον· ἤρχισα νὰ τρέχω σκύπτοντας ἀπὸ τὸν φόβον τῶν Μανιατῶν. Ἦλθεν καὶ ἐσκοτίνιασεν· ἐπῆγεν ἡ ὥρα μία καὶ ὅλο ἔτρεχα. καὶ ποῦ ἐπήγαινα μήτε ἐγὼ δὲν ἤξευρα, καὶ ἡ τύχη ἡ καλὴ μὲ ἐκατέβασεν ἴσια εἰς τὰ Καλύβια.

Ἐκεῖ εὗρον στρατιώτας Λακωνίους· ἐρωτῶντάς τους, ποῖος ἦτον ὁ ἀρχηγός τους, μοῦ ἀποκρίνονται. — Ὁ Π. Ζαφειρόπουλος. Ἐχάρην ἀγροικῶντας τὸ ὄνομα, ὅτι ἔτυχεν εἰς τὴν καλὴν περίστασιν νά τον εἶχε δοῦλον εἰς τὸ ἐργαστῆρι τοῦ κ. Γ. Βούλγαρη εἰς Ὕδραν.

Φωνάζοντάς τον ἦλθεν εἰς ἀπάντησίν μου. Ὡς με εἶδεν ἅπαξ, ἐχάρη. Τὸν λέγω νὰ στείλῃ στρατιώτας νὰ γυρεύσουν τὸν ἀγωγιάτην μὲ τὸν ἄνθρωπόν μου, καὶ μετὰ μισὴν ὥραν εὑρόντας τους ἐπέστρεψαν. Μὲ ἐμβάζει εἰς τὴν κατοικίαν του· τὸν λέγω:

— Τὰ σχαρίκια θέλω.

Μὲ ἀποκρίνεται.

— Τί τρέχει;

Πάλιν τον λέγω.

— Τί εἶναι τὰ σχαρίκια μου;

Ὁμιλεῖ καὶ τῶν ἄλλων ὁπλαρχηγῶν Λακωνίων· ἦλθον μὲ ἐχαιρέτησαν.

Τοὺς ἐκάθισα, τοὺς εἶπον ὅτι ἔγεινεν ἀπόφασις ρεσάλτου τοῦ φρουρίου, καὶ ἐχάρησαν ὅλοι τάζοντάς με νὰ μου στείλουν ἓν σπαθίον *κλέτσι* καὶ ἀκόμη νά το ἰδῶ. Μὲ ἐτρατάρησαν ἀπὸ καλὰ φαΐτά, ὅπου ὁ ταλαίπωρος Ὑψηλάντης τέτοια φαϊτὰ καὶ ποτὰ δὲν τα εἶχεν. Ἐκαθήσαμεν ἕως τὰς ὥρας 11, καὶ ἐπέσαμεν εἰς τὸν ὕπνον· τὸν Ζαφειρόπουλον τὸν ἔχω μάρτυρα, καὶ τοὺς ἄλλους ὁπλαρχηγούς, καὶ ἃς ἐρωτηθοῦν ἂν γράφω τὴν ἀλήθειαν. Ἐξημέρωσεν ἡ ἡμέρα, ἐκολατσίσαμεν, μὲ ἔδωσαν καὶ προβεζιόναις, ἕως εἰς τοὺς μύλους τοῦ Ναυπλίου· τοὺς ἀποχαιρέτησα.

Ἀνεχώρησα, ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ φθάσω εἰς Ὕδραν, διὰ νὰ δώσω τὰ ἔγγραφα, ὅπου μου εἶχε δώσῃ ὁ Ὑψηλάντης.

[Ἕπεται συνέχεια.]

1. Ἔναυσμα. 2. Εὐπείθειαν.

ΑΣΠΡΟΛΟΥΛΟΥΔΟ

Τὰ φυλλαράκιά σου 'στὴ γῆ τὸ χέριμου δέν τα σκορπᾷ·
δὲν σ'ἐρωτῶ,λουλοῦδί μου,ἂν «μ' ἀγαπᾷ-δὲν μ' ἀγαπᾷ»·
μιὰ χάρι ὅμως σοῦ ζητῶ, μεγάλη ὅμως χάρι,
φτωχό μου ἀσπρολούλουδο, τῆς ἐξοχῆς καμάρι.

Ξεύρεις ἐκεῖνο τὸ πουλί, ποῦ ἔχω 'μέραις νὰ το ἰδῶ;
Ὅσα λευκ' ἀδελφάκιά σου μὲ χέρι ἄπονο μαδῶ,
ὅλα μοῦ λὲν πῶς μ' ἀγαπᾷ ἐκεῖν' ἡ μαυρομμάτα,
ἐκείνη ποῦ μου σκλάβωσε 'σὰν μάγισσα τὰ νειᾶτα.

Ὅμως ἐγὼ, καμμιὰ φορὰ δὲν τόλμησα νὰ της εἰπῶ
πῶς 'σὰν ἀνθὸς μαραίνομαι,πῶς'σὰν τρελλὸς τὴν ἀγαπῶ·
καὶ τώρα, 'στὴν ἀγάπη μου ποῦ θενὰ σὲ χαρίσω,
μιὰ χάρι, λουλουδάκι μου λευκό, θέ σου ζητήσω.

Ἂν τύχῃ καὶ τὰ φύλλα σου μαδήσῃ ἕνα-ἕνα
καὶ σ' ἀρωτήσῃ «μ' ἀγαπᾷ-δὲν μ' ἀγαπᾷ;» γιὰ μένα,
νὰ της εἰπῇς,λουλοῦδί μου,πῶς'σὰν τρελλὸς τὴν ἀγαπῶ·
γιατί ὀι τόσον καιρὸ δὲν ἠμπορῶ νὰ τῆς το 'πῶ.

(*Σμύρνη*.)

ΔΗΜ. ΣΤΑΗΣ

ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ο ΓΑΜΟΣ*

Καὶ ἁπλοῦν βλέμμα ἂν ρίψωμεν ἐπὶ τῶν ὀργανικῶν ὄντων, πειθόμεθα, ὅτι τὸ σύνολον τῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἐπροικίσθησαν ἕκαστα τούτων, εἰς δύο τινὰ ἀποβλέπει, εἰς τὴν συντήρησιν τοῦ ἀτόμου καὶ εἰς τὴν διαιώνισιν τοῦ εἴδους. Τὸ τελευταῖον κυρίως δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς τὸν μόνον καταληπτὸν ἡμῖν σκοπόν, εἰς ὃν τείνουσι τὰ ὀργανικὰ ὄντα· πιθανὸν νὰ ἔχωσιν ἄλλον, ὑψηλότερον ἴσως, προορισμόν, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς τοὺς θνητοὺς μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον εἶναι ἀκατάληπτος. Καὶ ὁ ἄνθρωπος ἄρα, ὡς ὀργανικὸν καὶ αὐτὸς ὄν, ἔστω καὶ τὸ τελειότατον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ὑπάγηται εἰς τὸν γενικὸν τοῦτον κανόνα: καὶ αὐτοῦ σκοπὸς εἶναι ἡ διαιώνισις τοῦ εἴδους. Ἀλλ' ἐν ᾧ διὰ τὰ λοιπὰ ζῶα τὸ παράγειν ἕτερα ὅμοια ἑαυτοῖς εἶναι ἔργον ἐμφύτου ἀνάγκης, διὰ τὸν ἄνθρωπον τὸ τοιοῦτον εἶναι ἡ δυσκολωτέρα τῶν κοινωνικῶν συνθηκῶν: δι' αὐτὸν δὲν ἀπαιτεῖται μόνον διαφορὰ φύλου. Τούτων οὕτως ἐχόντων, δύναται ὁ ἄνθρωπος εὐλόγως νὰ θέσῃ ἑαυτῷ τὴν ἐρώτησιν: ὁποίαν τινὰ ἐπίδρασιν ἔχει ὁ γάμος ἐπὶ τοῦ ἀτόμου; ἀγαθὴν ἢ ἐπιβλαβῆ; τουτέστιν, συμφέρει ὁ γάμος ἢ οὔ;

Ἐπὶ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης ἡ Ἐκκλησία ἀποκρίνεται κατηφατικῶς, παροτρύνουσα εἰς γάμον διὰ τοῦ αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ πληρώσατε τὴν γῆν», ἀλλ' ἐξ ἄλλου διά τινος τῶν Ἀποστόλων ὑπισχνεῖται εἰς τὸν ἄγαμον καλλιτέραν θέσιν ἐν τῷ παραδείσῳ. Τὸ αὐτὸ ζήτημα ἔθηκαν ὡς σκοπὸν πᾶσαι σχεδὸν αἱ μυθιστορίαι καὶ τὰ δράματα· καὶ τὰ μὲν σοβαρὰ τῶν τοιούτων ἔργων ἐκθειαίζουσι τὸν γάμον, τὰ δὲ ἐλαφρὰ ἐξαντλοῦσι τὴν εὐφυΐαν των διακωμῳδοῦντα αὐτόν. Ἀλλ' αἱ γνῶμαι αὗται ὡς προϊόντα μονομεροῦς ἀντιλήψεως δὲν εἶνε ἱκανοποιητικαί. Ἂς ἀκούσωμεν τί λέγει περὶ τοῦ γάμου ἡ δημογραφία, ἧς τὰ διδόμενα εἶνε ἀσφαλῆ καὶ ἀξιόπιστα ὡς στηριζόμενα ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν.

Κατ' αὐτήν, *πάντα τὰ κατατρύχοντα τὴν ἀνθρωπότητα κακά, αἵ τε σωματικαὶ καὶ αἱ νοητικαὶ ἀσθένειαι προσβάλλουσι τὸν ἄγαμον περισσότερον τοῦ ἐγγάμου.* Αἱ νόσοι, ἡ φρενοβλάβεια καὶ ἡ ἀπαισιωτέρα αὐτῆς φάσις, ἡ αὐτοκτονία, εἶναι συχνότεραι παρὰ τῷ πρώτῳ τέλει καὶ αὐτὸς ὁ θάνατος εἶναι μᾶλλον πρώρος διὰ τὸν ἄγαμον. Εἰς τὰ αὐτὰ ὑπόκειται καὶ ἡ γυνή, ἤττον σφοδρῶς ὅμως τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων.

Εἰδικώτερον περὶ τῆς θνησιμότητος ἐξήχθησαν τὰ ἑξῆς.

Οἱ ἄγαμοι ἀποθνήσκουσι συχνότερον τῶν ἐγγάμων. *Ἄγαμος 25 ἐτῶν ἔχει τόσην πιθανότητα νὰ ἀποθάνῃ, ὅσην ἔγγαμος 57 ἐτῶν.*

Οἱ χηρεύοντες ἀποθήσκουσιν εἰς καταπληκτικὰς ἀναλογίας συχνότεροι τῶν ἐγγάμων καὶ αὐτῶν τῶν ἀγάμων ἀκόμη. Χηρεύσας τις εἰς ἡλικίαν 25—30 ἐτῶν ἔχει τόσην πιθανότητα νὰ ἀποθάνῃ, ὅσην ἔχει ἄγαμος 50 ἐτῶν ἢ ἔγγαμος 57.

Ἐξαιροῦνται τῶν ἀνωτέρω νόμων οἱ νυμφευόμενοι εἰς ἡλικίαν κατωτέραν τῶν 20 ἐτῶν, οἵτινες ἔγγαμοι μὲν ἀποθνήσκουσι πεντάκις περισσότεροι τῶν ὁμηλίκων ἀγάμων, ἐὰν δὲ χηρεύσωσιν, ἡ θνησιμότης αὐτῶν εἶναι καταπληκτική.

Οἱ αὐτοὶ νόμοι ἰσχύουσι καὶ διὰ τὰς γυναῖκας, οὐχὶ ὅμως τόσον αὐστηρῶς,καὶ μετά τινων ἐξαιρέσεων. Οὕτως αἱ νεαραὶ γυναῖκες ἐκ τῶν κινδύνων, οὓς διατρέχουσι κατὰ τὸν πρῶτον τοκετὸν θνήσκουσι περισσότεραι τῶν ὁμηλίκων ἀγάμων· τοὐναντίον δὲ αἱ προβεβηκυῖαι χῆραι ὑπόκεινται εἰς θνησιμότητα μικροτέραν ἢ αἱ ὁμήλικες ἄγαμοι. Ἐν γένει ὅμως καὶ διὰ τὸ ὡραῖον φῦλον ὁ γάμος εἶναι εὐνοϊκός.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι ὁ γάμος συμφέρει εἰς ἀμφότερα τὰ φῦλα, περισσότερον ὅμως εἰς τὸν ἄνδρα ἢ εἰς τὴν γυναῖκα, τουτέστιν, αὗται δὲν αἰσθάνονται τὴν ἔλλειψιν ἡμῶν ὅσον ἡμεῖς τὴν ἐκείνων. Ταῦτα ἐξήχθησαν ἐκ τῶν στατιστικῶν ἐρευνῶν τῶν γενομένων ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Κάτω Χώραις, ἐπεκυρώθησαν δὲ ὑφ' ὁμοίων παρατηρήσεων γενομένων ἐν Ἰταλίᾳ, Σουηδίᾳ, Ἐλβετίᾳ καὶ Γερμανίᾳ.

Ἐν Βρυξέλλαις ἐγένοντο παρατηρήσεις καὶ ἐπὶ τῆς ἀναλογίας, καθ' ἣν προσβάλλει ἡ φθίσις τοὺς ἀγάμους, ἐγγάμους καὶ χηρεύσαντας· εὑρέθη δὲ ὅτι εἰς πᾶσαν ἡλικίαν οἱ χηρεύσαντες προσβάλλονται δὶς περισσότερον τῶν λοιπῶν. Ἡ ἐπίδρασις αὕτη τῆς χηρείας ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι λίαν σταθερά, πρὸ πάντων διὰ τὸν ἄνδρα. Παρετηρήθη πρὸς τούτοις ὅτι οἱ ἔγγαμοι εἶνε μᾶλλον τῶν ἀγάμων ὑποκείμενοι εἰς φθίσιν· ὁ νόμος οὗτος εἶναι σταθερὸς διὰ τὰς γυναῖκας. Ὡς πρὸς τοὺς ἄνδρας ἰσχύει μόνον, ὅταν νυμφεύωνται πρὸ τοῦ 25ου ἢ μετὰ τὸ 45ον ἔτος τῆς ἡλικίας των. Ἀπὸ τοῦ 25ου μέχρι τοῦ 45ου οἱ

* Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐργασιῶν τῶν κ. κ. Bertillon πατρὸς καὶ υἱοῦ.

ἄγαμοι προσβάλλονται καταπληκτικῶς ὑπὸ πνευμονικῆς φθίσεως.

Ἡ φυσικὴ καὶ ἠθικὴ αὕτη ὑπεροχὴ τοῦ ἐγγάμου βίου, ἀποδοτέα εἰς τὰς συνθήκας, ὑπὸ τὰς ὁποίας ζῇ ὁ ἔγγαμος. Ἡ οἰκογένεια ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ διάγῃ βίον κανονικὸν καὶ ὡς ἐκ τούτου ὑγιέστερον καὶ ὑπὸ φυσικὴν καὶ ὑπὸ ἠθικὴν ἔποψιν. Ἰδίως ὅταν ἔχῃ καὶ τέκνα, ὧν ἡ παρουσία μόνη ἐπαναφέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸ καθῆκον καὶ ἐνθαρρύνει αὐτὸν εἰς τοὺς μόχθους τοῦ βίου, τότε παρατηρεῖται ὅτι ὁ τοιοῦτος ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων ὑπόκειται εἰς τὰ μαστίζοντα τὴν ἀνθρωπότητα κακά: τὴν φρενοβλάβειαν, τὴν αὐτοκτονίαν, τὰ κακουργήματα κλπ. Οἱ χηρεύοντες ἀκολουθοῦσι μέσην ὁδὸν μεταξὺ τῶν ἐγγάμων καὶ τῶν ἀγάμων.

Μόνον ἡ αὐτοκτονία εἶναι συχνοτέρα παρ' αὐτοῖς, ὅπερ ἀποδοτέον εἰς τὴν ἡλικίαν των· οἱ γέροντες ἔχουσι μεγαλειτέραν πρὸς αὐτοκτονίαν τάσιν ἢ οἱ νέοι. Ἐξ ἄλλου ἐγκλήματα διαπράττουσιν ὀλιγώτερα, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τῆς ἡλικίας των· διότι, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τῆς στατιστικῆς, οἱ γέροντες ἔχουσι πρὸς τὰ ἐγκλήματα μικροτέραν τάσιν ἢ οἱ νέοι.

Αἱ γυναῖκες ἐν γένει, ὑφ' οἱασδήποτε κοινωνικὰς συνθήκας καὶ ἂν διατελῶσι, φέρονται πρὸς τὸ ἔγκλημα πολὺ ὀλιγώτερον τοῦ ἀνδρός· ἐννοεῖται δὲ ὅτι αἱ ἔγγαμοι καὶ ἰδίως αἱ ἔχουσαι καὶ τέκνα ὑπόκεινται ἔτι ὀλιγώτερον εἰς ἐγκλήματα. Ἐξαίρεσιν ποιοῦσιν αἱ χῆραι, εἰς ἃς ἡ παρουσία τέκνων ἐμπνέει κακούργους διαθέσεις· ἄγνωστον, ἂν ἄλλος τις λόγος πλὴν τῆς δυστυχίας συντελεῖ εἰς τοῦτο.

Τὰ ἀνωτέρω ἀρκοῦσιν, ἵνα ἀποδείξωσιν ὅτι ὁ γάμος εἶναι σωτήριος καὶ εἰς τὰ ἄτομα καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Περὶ τούτου πειθόμεθα καὶ ἂν συγκρίνωμεν τοὺς χηρεύσαντας, ὅηλ. ἐκείνους οἵτινες ἐκ πείρας γνωρίζουσι τὸν γάμον, καὶ τοὺς ἀγάμους, ὅηλ. ἐκείνους οἵτινες ἐκ φήμης γνωρίζουσιν αὐτὸν — κατὰ ποίας ἀναλογίας νυμφεύονται· θέλομεν ἴδῃ, ὅτι οἱ χηρεύοντες, ὅηλ. οἱ πεπειραμένοι, δείκνυνται πολὺ προθυμότεροι εἰς δεύτερον γάμον. Εἰς τὴν ἡλικίαν, καθ' ἣν γίνονται οἱ περισσότεροι γάμοι, ὅηλ. ἀπὸ 25 — 35 ἐτῶν, ἐπὶ χιλίων ἀγάμων νυμφεύονται 100·112 εἰς διάστημα ἑνὸς ἔτους· ἐπὶ 1000 ὅμως χηρευόντων τῆς αὐτῆς ἡλικίας νυμφεύονται 327—356, ὅηλ. τριπλάσιοι τῶν ἀγάμων, ἢ ἄλλως ἐκ τριῶν χηρευόντων νυμφεύεται εἷς ἐντὸς τοῦ ἔτους. Εἰς ἡλικίαν δὲ 40 ἐτῶν καὶ ἄνω χηρεύοντες νυμφεύονται τετράκις περισσότεροι ἢ ὁμήλικες ἄγαμοι. Δι' αὐτοὺς ὁ γάμος δὲν εἶναι ἔργον ἔρωτος ἢ τύχης, εἶναι ἀληθὴς ἀνάγκη.

Περιεργότεραι εἶνε αἱ ἐπὶ τῶν διαζευχθέντων παρατηρήσεις. Ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται, ὅτι οὗτοι, ἀποτυχόντες εἰς τὸν πρῶτον γάμον δὲν θὰ εἶνε βεβαίως διατεθειμένοι νὰ νυμφευθῶσιν ἐκ νέου. Καὶ πράγματι μέχρι τοῦ 26ου ἔτους διευζευμένοι νυμφεύονται πολὺ ὀλιγώτεροι τῶν ὁμηλίκων ἀγάμων· ἀλλὰ μετὰ τὸ 26ον ἄρχεται τὸ πρᾶγμα λαμβάνον ἄλλην τροπήν· οἱ διεζευγμένοι δὲν νυμφεύονται μὲν μεθ' ὅσου καὶ οἱ χηρεύοντες ζήλου, κατὰ μεγαλειτέραν ὅμως ἀναλογίαν τῶν ἀγάμων. Πέραν δὲ τοῦ 40ου συμβαίνει τι παράδοξον· διεζευγμένοι νυμφεύονται περισσότεροι καὶ τῶν χηρευόντων ἀκόμη (ταῦτα κατὰ τὰς παρατηρήσεις τὰς γενομένας ἐν Γαλλίᾳ, Ὁλλανδίᾳ καὶ Ἐλβετίᾳ). Ἡ σπουδὴ αὕτη τῶν διεζευγμένων πρὸς τὸν ὑμέναιον εἶναι δυσεξήγητος· νὰ ὑποτεθῇ ὅτι διεζεύχθησαν, ἵνα συνάψωσι δεύτερον γάμον δὲν εἶναι δυνατόν, διότι τότε ἔπρεπε νὰ νυμφεύωνται εὐθὺς μετὰ τὸ διαζύγιον. Ὥστε ἀλλαχοῦ πρέπει νὰ ζητηθῶσιν οἱ λόγοι καὶ ἴσως κυριώτερος εἶναι ὁ ἑξῆς· ὁ γάμος παρέχει εἰς τοὺς συνάπτοντας αὐτὸν ἀγαθὰς ἕξεις, ὧν ἡ στέρησις εἶναι λίαν αἰσθητὴ αὐτοῖς

Καὶ αἱ ἐπὶ τῶν γυναικῶν παρατηρήσεις εἶνε ἀνάλογοι. Αἱ ἀπὸ τοῦ 25ου μέχρι τοῦ 30ου χῆραι νυμφεύονται συχνότερον τῶν ἀγάμων τῆς αὐτῆς ἡλικίας. Ἐν Βερολίνῳ αἵ τε χῆραι καὶ αἱ ἄγαμοι τῆς αὐτῆς ἡλικίας ὑπανδρεύονται κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν. Περιέργως δὲ ἐν Γαλλίᾳ οἱ γάμοι τῶν χηρῶν εἶνε ἀρκιότεροι ἢ οἱ τῶν ἀγάμων, ἡλικίας 25—30 ἐτῶν. Ἐν γένει λοιπὸν ὁ γάμος ἀφίνει ποθεινὰς ἀναμνήσεις καὶ εἰς τὰς γυναῖκας, ἐξαιρουμένων τῶν Γαλλίδων χηρῶν, αἵτινες δὲν φαίνονται τόσον διατεθειμέναι εἰς δεύτερον γάμον, ἴσως διότι εὑρίσκουσι τὴν χηρείαν οὐχὶ ἐστερημένην θελγήτρων.

Καὶ αἱ διαζευχθεῖσαι ὑπόκεινται περίπου εἰς τοὺς αὐτούς, εἰς οὓς καὶ οἱ ἄνδρες, νόμους· μέχρι τοῦ 30ου ἔτους ὑπανδρεύονται ὀλιγώτεραι τῶν ἀγάμων· ἄνω τῆς ἡλικίας ταύτης ὅμως φέρονται πρὸς τὸν γάμον περισσότεραι καὶ τῶν χηρῶν ἀκόμη, πολὺ δὲ μᾶλλον τῶν ἀγάμων.

Συνδυάζοντες ταῦτα πρὸς τὰ ἀνωτέρω εὑρίσκομεν μεταξὺ αὐτῶν στενὴν συνάφειαν:

Ἡ χηρεία εἶναι βλαβερὰ εἰς τοὺς ἄνδρας; Οὗτοι ἀποφεύγουσιν αὐτήν.

Εἶναι ἧττον δυσάρεστος εἰς τὰς γυναῖκας; Αὗται δὲν δεικνύουσι τόσον ζῆλον πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπ' αὐτῆς.

Ὑπάρχουσι λοιπὸν ἐν πάσῃ κοινωνίᾳ τρεῖς ὁμάδες οὐσιωδῶς διαφέρουσαι ἀλλήλων: ἡ τῶν ἀγάμων, ἡ τῶν ἐγγάμων καὶ ἡ τῶν χηρευόντων. Ὁ λόγος, δι' ὃν τόσον οὐσιωδῶς διαφέρουσιν ἀλλήλων, εἶναι ἴσως ἐκεῖνος, ὃν ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω: ὁ βίος τοῦ ἐγγάμου εἶναι ἥρεμος καὶ γλυκύς, ἐν ᾧ ὁ ἄγαμος μόνος φερόμενος ἐν τῇ τύρβῃ τοῦ βίου, στερεῖται τῆς ἐθνικῆς ἐκείνης γαλήνης, ἧς ἀπολαύει ὁ σύζυγος ἐν μέσῳ τῆς οἰκογενείας του. Ὅταν δ' ἀποσπασθῇ τῶν ὑγιῶν ἕξεων τοιούτου βίου, βαθέως αἰσθάνεται τὴν ἔλλειψιν αὐτῶν· διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὴν αὐτοκτονίαν ὑπόκειται συχνότερον τῶν ἐγγάμων καὶ αὐτῶν τῶν ἀγάμων, καὶ εἰς τὴν παραφροσύνην, καὶ εἰς τὴν φθίσιν κτλ. Συναισθανόμενος δὲ τὴν ἠθικῶς καὶ φυσικῶς ἔκρυθμον ταύτην κατάστασιν σπεύδει ν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' αὐτῆς εἰσερχόμενος εἰς δεύτερον γάμον, ὡς ἀπεδείχθη ὑπὸ τῆς στατιστικῆς.

Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀξιόπιστοι οἱ ἔγγαμοι ἐκεῖνοι, οἵτινες μυρία κακὰ περὶ γάμου λέγουσι παριστῶντες αὐτὸν ὡς ζυγὸν ἐπαχθῆ καὶ πλήρη πικριῶν· εἶνε ἀχάριστοι, διότι ὁ συζυγικὸς βίος παρατείνει τὴν ζωήν, καθιστῶν αὐτὴν μᾶλλον ἔρρυθμον, μᾶλλον ὑγιᾶ καὶ ἧττον ἐκτεθειμένην εἰς τοὺς παντοίους κινδύνους. Καὶ ὅτι ψευδῆ λέγουσι, τεκμήριον ὅτι μόλις χηρεύσωσι, σπεύδουσι νὰ συνάψωσι νέον γάμον.

«Ἐὰν ἐγινετο γνωστὸν ὅτι τὸ τρίτον τῆς Γαλλίας κατοικεῖται ὑπὸ λαοῦ τόσον ἀθλίου, ὥστε πᾶσα αὐτοῦ ἡλικία ὑπόκειται εἰς θνησιμότητα διπλασίαν ἢ τὸ λοιπὸν μέρος· ὅτι αἱ γεννήσεις αὐτοῦ δὲν ἀναπληροῦσιν οὔτε τὸ ἥμισυ τῶν ἀπωλειῶν· ὅτι τὸ μέρος αὐτὸ τῶν κατοίκων τῆς Γαλλίας συγκρινόμενον πρὸς τὸ ἕτερον ἀριθμεῖ δὶς περισσοτέρας διαταράξεις φρενῶν, δὶς περισσοτέρας αὐτοκτονίας, δὶς περισσότερα ἐγκλήματα καὶ ὅτι κατ' ἀκολουθίαν ἡ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται χάριν αὐτοῦ νὰ διατηρῇ διπλασίους φυλακας τῆς τάξεως, διπλάσια δικαστήρια, διπλάσια θεραπευτήρια καὶ ἄσυλα καὶ σχεδὸν διπλασίους νεκροθάπτας· βεβαίως ἂν ἐγίνετο γνωστὸν ὅτι τὸ τρίτον τῆς χώρας ἡμῶν προσβάλλεται ὑπὸ τοιούτων κακῶν, μεγάλη θὰ ἠγείρετο συγκίνησις, καὶ μιᾷ φωνῇ θὰ ἐζήτουν πάντες τὰ μέσα, δι' ὧν νὰ ἐξαφανισθῇ ἡ ταπεινωτικὴ αὕτη φυλὴ τοῦ θανάτου καὶ τῆς καταισχύνης. Καὶ ὁ λαὸς οὗτος ζῇ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς Γαλλίας, δὲν κατέχει ὅμως χωριστὸν μέρος, ἀλλ' οἱ δύο λαοὶ εἶνε ἀναμεμιγμένοι καὶ μόνον ἕν τι διακρίνει αὐτούς: ὁ εἷς ζῇ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ γάμου, ὁ ἕτερος ἐν ἀγαμίᾳ. Ἡ ἐπιμιξία δ' αὐτῶν κατ' οὐδὲν μειοῖ τὴν χωρίζουσαν αὐτοὺς ἄβυσσον.»

Τοιαῦτα ἔγραφεν ὁ Bertillon (πατὴρ) χαρακτηρίζων τὴν ὀλιγότητα τῶν γάμων ἐν Γαλλίᾳ καὶ θεωρῶν τοῦτο μέγα κακὸν διὰ τὴν πατρίδα. Ἐὰν ἐγεννᾶτο Ἕλλην, ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ πολὺ ζοφερώτερα χρώματα, διότι ἡ Ἑλλὰς κατέχει τὴν ἐσχάτην σχεδὸν θέσιν ὡς πρὸς τὴν πληθὺν τῶν γάμων· οἱ ἑξῆς δύο πίνακες δεικνύουσι τὸ σχετικὸν πλῆθος τῶν γάμων ἐν ταῖς διαφόροις χώραις:

Ἐπὶ 1000 ἀτόμων (ἀγάμων καὶ χηρευόντων) ἡλικίας ἄνω τῶν 15 ἐτῶν πόσοι γάμοι κατ' ἔτος:

Ἀγγλία 57, Πρωσσία 53, Δανία 53, Ἰταλία 50, Γαλλία 48. Νορβηγία 47, Σουηδία 43, Βέλγιον 37, Ἑλλὰς 34, Βαυαρία 32.

Μέση ἡλικία τῶν νυμφευομένων ἀγάμων.

Ἀνδρῶν				
Ἀγγλία	Γαλλία	Ἰταλία	Βέλγιον	Σουηδία
25,5	28,5	29	30	30
Γυναικῶν				
24	25	24	27	27,5

Ἐκ τῶν πινάκων τούτων καταφαίνεται ὅτι ἡ μελαγχολικὴ καὶ ὁμιχλώδης Ἀγγλία εἶναι κατ' ἐξοχὴν χώρα τῶν γάμων.

Ὁ Ἄγγλος νυμφεύεται νέος καὶ ἀποκτᾷ πολλὰ τέκνα· δὲν ἔχει τὴν ἀρχήν, ἥτις ἐπικρατεῖ ἀλλαχοῦ, ὅτι ὁ ἀνὴρ πρέπει νὰ λάβῃ σύζυγον κατὰ δέκα τοὐλάχιστον ἔτη νεωτέραν αὐτοῦ, οὔτε θεωρεῖ δυσανάλογον ἑαυτῷ ὁμήλικα σύζυγον, ὡς τοῦτο φαίνεται ἐκ τῆς μικρᾶς διαφορᾶς τῶν μέσων ἡλικιῶν τῶν δύο φύλων παρ' αὐτοῖς, ἥτις εἶναι 1,5 μόνον, ἐν ᾧ ἡ αὐτὴ διαφορὰ εἶναι ἐν Γαλλίᾳ 3,5, ἐν Ἰταλίᾳ δὲ 5.

Διπλοῦν δὲ τὸ καλὸν πορίζεται ἡ πολιτεία ἐκ τῆς πληθύος τῶν γάμων· συμφέρει αὐτῇ νὰ περιλαμβάνῃ ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρους ἐγγάμους, διότι οὗτοι ἀποτελοῦσι τὸ *εὐρωστότερον στυλεῖον τῆς πολιτείας συνάμα δὲ καὶ τὸ γονιμώτερον*. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ πληθὺς τῶν γάμων καὶ ἡ αὔξησις τοῦ πληθυσμοῦ δὲν συμβαδίζουσι πάντοτε οὕτως, ἐν ᾧ ὡς πρὸς τοὺς γάμους ἡ Ἀγγλία κατέχει τὴν πρώτην θέσιν, ἡ δὲ Βαυαρία τὴν τελευταίαν, ὡς πρὸς τὰς γεννήσεις, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἡ Βαυαρία ἀνέρχεται εἰς τὴν πρώτην θέσιν. Ὅπωσδήποτε ὅμως ἡ ἀραιότης τῶν γάμων δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ εὐοίωνος.

Κ. Β. Γιαννικης

ΟΛΓΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΕΝΩ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

[Συνέχεια].

— Δέν με ἠπάτησας Παῦλε! Ἀλλ' ἐὰν δὲν ἔπραξας τοῦτο, θὰ εἶχον, φεῦ! τὴν ἀμφίβολον ἢ μᾶλλον τὴν ταπεινωτικὴν ταύτην θέσιν; Μὲ καλεῖς σύζυγόν σου· ἀλλ' εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου εἶμαι ἄλλο τι ἢ ἐρωμένη σου;

— Ὄλγα, Ὄλγα, τί λέγεις;

— Λέγω ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι. Ἐὰν ἤμην σύζυγός σου, τολμῶ νὰ πιστεύω ὅτι θά μοι ἔκαμνες τὴν τιμὴν νὰ μὴ ἐρυθριᾷς δι' ἐμέ... Ἐὰν ἤμην σύζυγός σου δὲν θά μὲ κατεδίκαζες εἰς τοιαύτην ἀπομόνωσιν...

— Ἀλλ' ἀχάριστος! ηὐλόγεις τὴν ἀπομόνωσιν αὐτήν...

— Καὶ θά την ηὐλόγουν ἔτι μετὰ σοῦ... ἐὰν ἦτο ἑκουσία... ἀλλὰ μοὶ ἐπεβλήθη καὶ συνεπῶς μοὶ εἶναι δυσάρεστος... δυσάρεστος, ἡ λέξις εἶναι ἀκατάλληλος... μοὶ εἶναι μισητή, διότι ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν μοὶ ὑπενθυμίζει τὸ αἶσχος, εἰς ὃ μὲ κατεδίκασας.

— Ὄλγα, ἀπήντησεν ὁ πρίγκιψ συγκεκινημένος καὶ μετ' εἰλικρινείας ἣν θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ ὑποκριθῇ τις, ἐὰν πρὸς δυστυχίαν μου, ἀκολουθεῖς τὴν στιγμὴν ταύτην τὰς συμβουλὰς τῆς ἀνθρωπίνης ὑπερηφανείας, τότε κατεστράφην, διότι ἔχεις δίκαιον καὶ ἔχω ἄδικον: σοὶ ἔδωκα τὸ δικαίωμα νὰ παραπονῆσαι καὶ ἀπώλεσα τὸ δικαίωμα νὰ ὑπερασπίζω ἐμαυτόν... ἡ εὐτυχία μου ὑπῆρξε τόσον βραχεῖα ὅσον καὶ μεγάλη· ἡ δὲ ζωή μου καθίσταται σήμερον ἀνάμνησις μόνον. Ἐὰν ὅμως ἐξακολουθεῖς νὰ εἶσαι ἡ γυνὴ ἣν ἐφαντάσθην, ἡ γυνὴ ἣν ἠγάπησα, ἐκείνη ἥτις προτιμᾷ παντὸς ἄλλου τὴν ἐγκάρδιον στοργὴν καὶ τὴν ἀληθῆ εὐτυχίαν τῆς ἀγάπης τότε θά με συγχωρήσῃς.

Ἡ Ὄλγα ἠσπάσθη τὸ τέκνον της καὶ οὐδὲν ἀπήντησεν.

«Εἶσαι σύζυγός μου ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, εἶπεν ὁ Βαρίνσκυ μετὰ σιγὴν λεπτῶν τινων, σιγὴν ὀδυνηρὰν δι' ἀμφοτέρους· ἐλπίζω δέ, ἐντὸς μικροῦ, νὰ εἶσαι καὶ ἐνώπιον τῆς κοινωνίας. Κατώρθωσα νὰ νικήσω τὸ κυριώτερον καὶ τὸ μᾶλλον ἀνυπέρβατον ἐκ τῶν διαχωριζόντων ἡμᾶς προσκομμάτων· τὴν ἐξωργισμένην καὶ ἐχθρικὴν θέλησιν προσώπου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου δὲν ἀνέμενον βεβαίως χάριτας, ἀλλ' ὅπερ ἔκαμψα ἐν τούτοις. Τὸ πρόσωπον τοῦτο, ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺ ἀντέστη, ὑπέγραψε τέλος τὸ διαζύγιον, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μόνου καθίστατο δυνατὴ ἡ ἐκκλησιαστικὴ τέλεσις τοῦ γάμου ἡμῶν. Ἡ πρώτη μου φροντὶς ὑπῆρξε νὰ διασώσω τὴν ἡσυχίαν τῆς συνειδήσεώς σου, διότι ἐγνώριζον ὅτι διὰ σὲ τοῦτο εἶναι τὸ ἱερώτερον. Δὲν ἀγνοῶ ὅμως ὅτι καὶ ἄλλα ἔχω καθήκοντα ἐπίσης ἁξια λόγου, ἅτινα, ὅσον μέγας καὶ ἂν εἶναι ὁ ἔρως, δὲν ἐννοῶ βεβαίως νὰ τα θυσιάσω εἰς αὐτόν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μοι ἐνθυμίζῃς τὰ δικαιώματα τοῦ παιδίου τούτου· μοὶ ἀρκεῖ νὰ σκέπτωμαι τὰ ἰδικά σου. Ἀπὸ ἑνὸς ἤδη ἔτους κατέβαλλον πολλὰς ἐνεργείας ἵνα ἀναγνωρισθῇ ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν ἡ νομιμότης τῆς θέσεως ἡμῶν, ἣν ἡ ἐκκλησία ἀπὸ πολλοῦ ἀνεγνώρισε καὶ προεκήρυξεν. Ἀτυχῶς πρέπει νὰ καταπραΰνω καὶ τὴν δυσμένειαν τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ ἀναγκάζομαι νὰ ὁμολογήσω ὅτι δὲν ἔτυχον ἔτι τῆς συγγνώμης του. Ἡ ὑπομονή μου θὰ ἐξαντλήσῃ τὴν κακίαν τῶν καταδιωκτῶν μου καὶ αἱ θερμότεραι παρακλήσεις μου θά τους ἀναγκάσωσι νὰ ἐνδώσουν εἰς τὴν αἴτησίν μου. Τοῦτο εἶναι πλέον ζήτημα χρόνου· ἔχε πεποίθησιν εἰς ἐμὲ ἐπί τινας μῆνας καὶ θ' ἀνταποδώσω ὁλόκληρον τὴν ὑποχρέωσιν, ἣν ἀνέλαβον ἀπέναντι σοῦ καὶ τοῦ τέκνου σου».

Οἱ λόγοι τοῦ πρίγκιπος ἐφαίνοντο τόσον εἰλικρινεῖς, ὥστε αἱ ἀμφιβολίαι τῆς Ὄλγας ἐξηφανίσθησαν ἐντελῶς.

— Σὲ πιστεύω, εἶπε τείνουσα αὐτῷ τὴν χεῖρα, καὶ ἐπειδὴ σὲ πιστεύω ἀλγῶ ἤδη ὀλιγώτερον. Χάριν τῆς ἀγάπης σου παραδέχομαι νὰ ταπεινωθῶ πρὸ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ τὸν ὅρον ὅμως ὅτι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ εἶμαι ἔνοχος.

— Νὰ ταπεινωθῆς σύ! Καὶ ὑπὸ τίνος λοιπόν; Τίς θὰ τολμήσῃ ποτὲ νὰ προσβάλῃ ἐκείνην, ἣν περιβάλλω δι' ὅλου τοῦ σεβασμοῦ μου καὶ τῆς ἀγάπης μου. Δὲν εἶμαι πλέον ὁ πρίγκιψ Βαρίνσκυ;

— Αἴ! βεβαίως, σὺ εἶσαι πρίγκιψ... ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι πριγκίπισσα... τοῦτο εἶναι τὸ πᾶν! Ὅταν ἐρεῖδωμαι εἰς τὸν βραχίονά σου, δύνασαι νὰ με ὑπερασπισθῆς κατὰ προσβολῆς, ἣν ἄλλως οὐδεὶς θὰ σκεφθῇ ποτε νὰ μοι ἀποτείνῃ, ἀλλ' ἐν τῇ καταστάσει, ἐν ᾗ εὑρισκόμεθα, δὲν δύνασαι καὶ νὰ ἐπιβάλῃς τὴν παρουσίαν μου εἰς τὸν κόσμον, ὅστις ἦτο ἰδικός μου ὡς καὶ ἰδικός σου ἐπίσης καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἀνῆκον πρὸ τοῦ γάμου μου. Τοῦτο εἶναι προφανέστατον καὶ τόσον καλῶς ἑνόησας τοῦτο καὶ σὺ αὐτὸς ὥστε ἀπεφάσισας νὰ με φέρῃς εἰς τὴν ἐρημίαν ταύτην, ἵνα ἀποφύγῃς δυσάρεστα, ἅτινα σοὶ ἦτο ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ ἐμποδίσῃς καὶ νὰ προλάβῃς.

— Ἐπίτρεψόν μοι νά σοι εἴπω ὅτι ἀπατᾶσαι καὶ ὅτι ἡ διαγωγή μου δὲν ἔχει τοὺς λόγους, οὓς τῇ ἀποδίδεις. Οἱ φόβοι μου ἀπέβλεπον σὲ καὶ ποσῶς τοὺς ἄλλους· ἀπὸ σοῦ ἰδίᾳ ἤθελον νὰ κρύψω ὁποίων διατυπώσεων ἐστερεῖτο ἡ ἕνωσίς μας ὅπως γείνῃ κανονική, ὅπως τὴν ηὐχόμην.

— Καὶ κατὰ τοῦτο ἠπατᾶσο, διότι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, πρὸς ὃν ὤφειλες νὰ ἔχῃς ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην, ἤμην ἐγώ, — ναί, ἐγώ! καὶ βεβαιώθητι, Παῦλε, ἂν πρὸ δέκα ὀκτὼ μηνῶν μοὶ ὡμίλεις εἰλικρινῶς, ὅπως σήμερον, σὲ ἠγάπων ἀρκούντως ὥστε ν' ἀποδεχθῶ ἑκουσίως.. ὅ,τι μοὶ ὑπέβαλλες.

— Καὶ θ' ἀπωλέσω τοιοῦτον ἔρωτα! ἀνεφώνησεν ὁ Βαρίνσκυ καταφιλῶν τὰς χεῖρας τῆς συζύγου του. Οὐχί, Ὄλγα, δὲν θά μοί τον ἀφαιρέσῃς, διότι γνωρίζεις ὅτι ὁ ἔρως οὗτος εἶναι ἡ ζωή μου. Θά με ἀγαπᾷς, διότι σε ἀγαπῶ, ἐγὼ δὲ θά σε ἀγαπῶ πλειότερον ἔτι, ἵνα σοι ἀνταποδώσω πᾶν ὅ,τι σοι ὀφείλω, καὶ νά σε κάμω νὰ λησμονήσῃς τὰ ὅσα ἐξ αἰτίας μου ὑπέφερας.

— Δὲν πρέπει νὰ σκέπτεσαι πλέον ἐμέ, ἀπήντησεν ἡ ἀτυχὴς γυνὴ μετὰ θλιβεροῦ μειδιάματος· ἀλλὰ τοῦτο! καὶ ἔδειξε τὸ παιδίον.

«Καὶ τοὺς δύο! ἤδη, ὅτε οὐδὲν ἔχω νά σοι ἀποκρύψω, — ὦ! αὐτὸ ἦτο ἡ φοβερωτέρα τῶν ἀδημονιῶν μου..., ἥτις καθέστατο ἐνίοτε ἀληθὲς μαρτύριον, — ἤδη, ὅτε σὺ δὲν εἶσαι πλέον πρόσκομμα, ἀλλὰ δύναμις καὶ στήριγμα, τί δὲν θὰ κατορθώσω; Θὰ ἐπαναλάβω τὰς ἐνεργείας μου, θ' ἀποταθῶ πρὸς ὅλας μου τὰς ἰσχυρὰς γνωριμίας, θὰ κινήσω τὸ ἐνδιαφέρον παντός, ὅστις ἔλαβε τὴν εὐτυχίαν νά σε γνωρίσῃ, καὶ διὰ τῆς ἐπιμονῆς καὶ τῆς θελήσεως θὰ ἐπιτύχω, διότι ἡ θέλησίς μου θὰ ἔχῃ σὲ ὡς σκοπόν... Ἀλλὰ μὴ θλίβου, μὴ τήκεσαι! Ἐν τοῖς θησαυροῖς τῆς τρυφερότητος καὶ τῆς ἀγαθότητος. οἵτινες πληροῦσι τὴν καρδίαν σου, εὗρε λόγους συγχωρήσεως δι' ἐμὲ καὶ μέχρις οὗ δυνηθῶ νά σοι ἀποδώσω τὸν ἀνήκοντα καὶ ἁρμόζοντα εἰς σὲ βίον, ἂς ζήσωμεν εὐτυχεῖς!

— Ἂς ζήσωμεν ὁμοῦ! ἀπήντησεν ἡ Ὄλγα.

— Τοῦτο ἤθελον νὰ εἴπω καὶ ἐγώ, εἶπεν ὁ πρίγκιψ.

Ζ'

Ὁ Βαρίνσκυ ὑπῆρξε συνεπὴς εἰς τὴν πρὸς τὴν σύζυγόν του ὑπόσχεσιν. Ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν ἅπασαν τὴν Ρωσσίαν, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ

Ἄρχοντος. Τὸ διαζύγιον ἐθεωρήθη ἄκυρον καὶ ὁ γάμος δὲν ἀνεγνωρίσθη. Εἰς μάτην ὁ Βαρίνσκυ προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὴν Ὄλγαν Βολγὶν ὅτι ὅλαι αἱ δυσχέρειαι, ἃς τῷ παρουσίαζον, ἦσαν μόνον ἀναβολαὶ καὶ ὅτι ὁ θρίαμβος ἦτο ἀσφαλής. Ἔφθασεν ἡ στιγμή, καθ' ἣν ἡ Ὄλγα ἀπώλεσε πᾶσαν ἐλπίδα. Ἔσχεν ὅμως τὴν γενναιότητα οὐδὲ λέξιν ν' ἀναφέρῃ τῷ Βαρίνσκυ, ὅστις θὰ ἐτήκετο ἔτι πλειότερον βλέπων αὐτὴν ὑποφέρουσαν. Ἀλλὰ πόσῃ δύναμις δέν τῃ ἐχρειάζετο ἵνα τῷ κρύψῃ τὰς τρικυμίας, ὑφ' ὧν ἐταράττετο ἡ ψυχή της! Ἀληθῆ μαρτύρια ὑφίστατο ἡ φανατικὴ ἐκείνη λάτρις τῆς τιμῆς, δι' ἣν ἡ ὑπόληψις ἦτο ἀπαραίτητος ἀνάγκη.

Ἐν τούτοις ὁ μικρὸς Παύλοβιτς καθίστατο ὁσημέραι χαριέστερος καὶ ὡραιότερος. Ἡ φύσις τοῦ παιδίου ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον ἀξιαγαπήτων, τὸ δὲ πνεῦμά του ἀνώτερον τῆς ἡλικίας του: δενδρύλλιον τῆς ἀνοίξεως, πλῆρες ἀνθέων καὶ ἐλπίδων. Ἦτο δὲ ἡ εὐτυχία τῆς μητρός του, ἀλλ' ἡ εὐτυχία αὕτη ἐπεσκιάζετο ὑπὸ πολλῶν θλιβερῶν σκέψεων, ὅτε ἀνεμέτρα τὰς δυσχερείας, ἃς ἤθελεν ἀπαντήσῃ ἕνεκα τῆς ἀνωμαλίας τῆς γεννήσεώς του. Ματαίως ὁ Βαρίνσκυ παρίστα αὐτῇ ὅλα τὰ πλεονεκτήματα, δι' ὧν ἐπηνορθοῦτο ὁλοτελῶς ἡ σχετικὴ αὕτη ἀδυναμία· ἡ Ὄλγα ἦτο τοιαύτη: ἐλησμόνει πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο ὁ υἱός της ν' ἀπολαύσῃ καὶ ἔβλεπε πρὸ αὐτῆς μόνον τὰς στερήσεις ἃς οὗτος θὰ ὑφίστατο.

Κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα τὰ πλήρη μεριμνῶν, ἡ Ὄλγα ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον δύο μικρὰς κόρας διδύμους. Αἱ ἐνοχλήσεις τῆς ἐπιμόχθου ἐγκυμοσύνης ἐπέδρασαν ἐπὶ τῶν πτωχῶν πλασμάτων καὶ ἐγεννήθησαν ταῦτα καχεκτικά· ἡ δὲ κατάστασίς των αὕτη διήρκεσεν ἐπὶ πολύ. Οἱ μυστηριώδεις νόμοι τῆς ἀνθρωπίνης βλαστήσεως διαφεύγουσιν ἡμᾶς, ἀλλ' ἡ ἐπήρεια τῆς μητρὸς ἐπὶ τοῦ τέκνου, ὅταν τοῦτο ζῇ μόνον διὰ τῆς ζωῆς της, εἶναι τόσον ἰσχυρά, ὥστε διατηρεῖται ἐπὶ μακρόν, πολλάκις δὲ καὶ καθ' ὅλον τὸν βίον. Ἡ δύσμοιρος Ὄλγα ἐθεώρει μετὰ θλίψεως ἑαυτὴν ὑπεύθυνον τῆς ὀδυνηρᾶς ταύτης καταστάσεως τῶν μικρῶν ὄντων, ἅτινα τῇ ὤφειλον τὴν ζωήν. Κατὰ τὰς μελαγχολικὰς ἐκείνας ὥρας, καθ' ἃς κυριεύει ἡμᾶς πᾶσα σκοτεινὴ ἰδέα, δὲν ἦτο πλέον κυρία τοῦ ἄλγους της καὶ τὰ δάκρυα ἔρρεον κρουνηδὸν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της. Προσεπάθει εἰς μάτην νά τα περιστείλῃ ἐνώπιον τοῦ συζύγου ἢ νά τα σπογγίσῃ ἐγκαίρως πρὸ τῆς ἀφίξεώς του· ἐκεῖνος ἀνεγνώριζε ταῦτα ἐκ τῶν πυρίνων ἰχνῶν, ἅτινα ἄφινον ἐπὶ τῶν παρειῶν της. Ἐδιπλασίαζε τότε τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην καὶ μὴ δυνάμενος νὰ θεραπεύσῃ τὴν μητέρα, προσεπάθει τοὐλάχιστον νὰ παράσχῃ παραμυθίαν εἰς τὴν σύζυγον. Ἡ Ὄλγα οὐδέποτε τῷ ἀνέφερε πλέον περὶ τοῦ ζητήματος, ὅπερ ἦτο τὸ ἀντικείμενον τῶν σκέψεών της. Μόνον ὅταν ἐλάμβανεν ἐπιστολήν τινα ἐκ Πετρουπόλεως, τότε τῷ ἔρριπτε βλέμμα ἐρωτηματικόν.. Νεῦμα τῆς κεφαλῆς καὶ κίνημα τῶν ὤμων ἦσαν, φεῦ! ἡ μόνη ἀπάντησις εἰς τὴν ἄφωνον ταύτην ἐρώτησιν. Ὁ πρίγκιψ θὰ ἐθυσίαζε δέκα ἔτη τοῦ βίου του, ἵνα δυνηθῇ νά τῃ ἀποδώσῃ τὴν ἱκανοποίησιν, ἣν τόσον θερμῶς ἐπόθει, καὶ ἐξασφαλίσῃ τὸ μέλλον αὐτῆς καὶ τῶν τέκνων των, ἀλλ' ἡ τύχη εἶχεν ἀπαυδήσῃ· ἐγκατελίμπανε νῦν τὸν σύνοσούμενόν της, ἀρνουμένη τὸ πᾶν εἰς ἐκεῖνον, εἰς ὃν τὰ πάντα εἶχε προσφέρῃ. Ὁ Παῦλος ἦτο τοὐλάχιστον ὁ κάλλιστος τῶν συζύγων, ἦτο ὁ σύζυγος ἅμα καὶ ὁ ἐραστής· δέν την ἠπάτα λέγων ὅτι ὁ κατά τι παράκαιρος οὗτος ἔρως του, ἦτο ὁ ἰσχυρότερος, ἢ μᾶλλον ὁ μόνος ἀληθὴς ἔρως τοῦ βίου του. Ἡ Ὄλγα ἦτο ἀείποτε ἡ μόνη καὶ διηνεκὴς σκέψις του. Ὑπεσχέθη νά την καταστήσῃ εὐτυχῆ καὶ βλέπων ὅτι δὲν ἦτο, ὠργίζετο ἐνδομύχως ἐναντίον ἑαυτοῦ, ἐναντίον τῆς ζωῆς, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐναντίον αὐτῆς τῆς συζύγου του. Ἑνὶ λόγῳ ἐζήτει τὴν εὐτυχίαν μετὰ νευρικῆς ἐπιμονῆς καὶ παραφορᾶς, αἵτινες τὴν ἀπεδίωκον· ἡ εὐτυχία ἀπαιτεῖ πλειοτέραν ἠρεμίαν!

Πολλάκις ἀπεφάσισαν νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν Ῥωσίαν καὶ νὰ μεταβῶσιν εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἡ Γῆ εἶναι ἐκτεταμένη καὶ ἡ περιουσία τοῦ Βαρίνσκυ τῷ ἐπέτρεπε μίαν ἐκ τῶν λαμπρῶν ἐκείνων ἑκουσίων ἐξοριῶν, ἃς ἐπιχειροῦσιν ἐνίοτέ τινες τῶν συμπατριωτῶν μου· τὸ μέρος μόνον τῷ ἀπέμεινε νὰ ἐκλέξῃ· ἦτο δὲ βέβαιος ὅτι θὰ συνέδεε σχέσεις διακεκριμένας καὶ θὰ ἔθετε τὴν Ὄλγαν καὶ τὰ τέκνα της ἐν κύκλῳ, ἐν ᾧ δὲν θὰ ὑφίστατο τὴν ἐλαχίστην προσβολήν.

«Ἂς φύγωμεν! ἔλεγεν ἡ ἀτυχὴς γυνή· μετὰ σοῦ καὶ τῶν προσφιλῶν τούτων ὑπάρξεων, θὰ μετέβαινον μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ κόσμου· δὲν εἶσθε σεῖς ὁ κόσμος ὅλος δι' ἐμέ;»

Η'

Ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας τῶν δύο κορασίδων ἐμπόδισε κατὰ κακὴν τύχην τὴν πραγματοποίησιν τοῦ σχεδίου τούτου, διότι τὸ ταξείδιον ἦτο πράγματι ἡ σωφρονεστέρα ἀπόφασις ἣν ὤφειλον νὰ λάβωσιν. Ἀντὶ νὰ ἐπισκεφθῶσι καὶ τὴν φιλόξενον Γαλλίαν ἢ τὴν πλουσίαν εἰς διασκεδάσεις Ἰταλίαν ἢ τὴν Γερμανίαν τέλος, ἐν ᾗ τὰ πάντα συντελοῦσιν εἰς ἥρεμον οἰκογενειακὸν βίον, μετέβησαν εἰς Μόσχαν, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι τὰ τέκνα των θὰ εὕρισκον ἐκεῖ τὴν θεραπείαν, ἧς εἶχον ἀνάγκην. Ἔζησαν ἐν τῇ πόλει ὅπως ἔζησαν καὶ ἐν τῇ ἐξοχῇ. Ἡ κοινωνία, εἰς ἣν ὁ πρίγκιψ ἀνῆκε, περιελάμβανεν, ὅπως καὶ ἄλλοτε εἴπομεν, μικρὸν ἀριθμὸν οἰκογενειῶν διεσκορπισμένων καθ' ἅπασαν τὴν αὐτοκρατορίαν, κατεχουσῶν τὰς ὑψηλὰς κοινωνικὰς θέσεις, συνδεδεμένων πρὸς ἀλλήλας, καὶ ὑπακουουσῶν, ἐν δεδομένῃ περιστάσει, εἰς κοινόν τι σύνθημα καὶ εἰς τὰς αὐτὰς ἀρχὰς ἔν τε τῇ Πετρουπόλει, τῇ Μόσχᾳ καὶ τῇ Τυφλίδι. Ἡ Ῥωσία εἶναι μικρὰ πόλις, ἀριθμοῦσα ἑξήκοντα ἑκατομμύρια κατοίκων καὶ ἔκτασιν ἀπέραντον τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. Ἐν ὅσῳ ἴσχυεν ἡ μὴ ἀναγνώρισις τῆς Ὄλγας ὡς νομίμου συζύγου τοῦ Βαρίνσκυ ἐκ μέρους τοῦ Τσάρου, ἦτο προφανὲς ὅτι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐξ ἧς εἶχον ἀποσπασθῇ.

Ἐγινώσκομεν ὅλας τὰς περιπετείας τοῦ βίου τῆς Ὄλγας, βίου παραδόξου, ὡς μυθιστόρημα· ἐγνωρίζομεν ὅτι αὕτη ἦτο ἄμεμπτος ὡς ἡ μᾶλλον ἐνάρετος ἐξ ἡμῶν, ἁγνὴ ὡς οἱ ἄγγελοι, καρτερικὴ ὡς μάρτυς, ἀφωσιωμένη ὡς ἡρωῒς καὶ ὅτι οὐδὲ κατὰ διάνοιαν ἠδύνατο ν' ἁμαρτάνῃ· τὴν ἠγαπῶμεν, τὴν ἐσεβόμεθα, τὴν ὑποληπτόμεθα. . . ἐν τούτοις δὲν ἐτολμήσαμεν νά την ἐπισκεφθῶμεν. Νομίζω ὅτι ἅπασαν εἴχομεν τὴν διάθεσιν, ἀλλ' ὅτι οὐδεμία εἶχε τὸ θάρρος νὰ λάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν. Καὶ ἡ Ἀλεξάνδρα αὐτή, μὲ ὅλην τὴν θερμὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην της, τὴν ἔβλεπε μόνον κατ' οἶκον καὶ δὲν ἀπεπειράθη νά την εἰσαγάγῃ ἐν τοῖς κύκλοις αὐτῆς. Οἱαιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν αἱ ἐνδόμυχοι αὐτῆς ἐπαναστάσεις καὶ αἱ ὀδύναι της, ἡ Ὄλγα ὑπέστη μετὰ θαυμασίας ἀξιοπρεπείας τὸν ἄδικον ἐξοστρακισμόν, εἰς ὃν ἡ κοινωνία τὴν εἶχε καταδικάσῃ. Οὐδὲν παράπονον οὐδένα γογγυσμὸν ἠθέλησέ ποτε νὰ ἐκφράσῃ, ἀνέμενε καρτερικῶς. Τὰ τραύματα τῆς φιλοτιμίας μετὰ παρέλευσιν τοῦ χρόνου φαίνεται ὅτι ἐπουλοῦνται καὶ ταῦτα ὅπως πᾶν ἄλλο. Ἡ Ὄλγα εὕρισκεν ὑπὸ τὴν στέγην της τόσην εὐτυχίαν, ὥστε βαθμηδόν, ὁ νοῦς της ἀπεσπάσθη ἀπὸ τῆς ἀλγεινῆς σκέψεως ἣν μάτην εἶχεν ἐπιδιώξῃ.

Τὰ πάντα δηλοῦσιν ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἠρεμία βραδύνασα, εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ βαθεῖα κατέλαβεν αὐτὴν καὶ ὅτι περιεφρόνησε τὴν κοινωνίαν· φρονῶ ὅτι τοῦτο ὤφειλε νὰ πράξῃ ἀπ' ἀρχῆς. Ἡ ὑγεία τῶν δύο κορασίδων ἀνελάμβανε μετὰ βραδύτητος, ἀλλ' ἡ βελτίωσις ὁσημέραι ἐγένετο καταφανεστέρα καὶ τοῦτο ἔδιδε τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ ἀνάπτυξίς των καίτοι δυσχερὴς θὰ ἐγίνετο ἐντελὴς μίαν ἡμέραν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν μικρὸν Παύλοβιτς, ἦτο τὸ χάρμα τοῦ οἴκου. Οὐδέποτε παιδίον, ἀνατρεφόμενον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν γονέων λατρευόντων αὐτό, ἐνέπνευσε τόσας ὡραίας ἐλπίδας. Εἶχεν ἤδη τὴν βαθεῖαν νοημοσύνην καὶ τὸ σπάνιον πνεῦμα τοῦ πρίγκιπος, τὴν ἔξοχον λεπτότητα καὶ τὸ γόητρον τῆς μητρός του· ἦτο ἀδύνατον νά τον ἴδῃ τις καὶ νὰ μή τον ἀγαπήσῃ. Συμπληρῶν τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας του, μὲ ὅλα τὰ δάκρυα τῆς Ὄλγας κατετάχθη εἰς τὸ γυμνάσιον. Ἡ μήτηρ θὰ προετίμα τὴν ἐν τῷ οἴκῳ ἀνατροφήν. ἀλλ' ὁ Βαρίνσκυ εἶχεν ἄλλας ἰδέας· ὑπεστήριζε, καὶ ἴσως δικαίως, ὅτι ἐὰν ὁ υἱὸς ὑπεχρεοῦτο βραδύτερον νὰ παλαίσῃ πρὸς τὴν κοινωνίαν, δὲν ἔβλαπτε νὰ γνωρίσῃ ἐγκαίρως ἐκείνους, πρὸς οὓς ἔδει νὰ πολεμήσῃ. Ἄλλως τὸ παιδίον ἐσπούδαζε μετ' ἐκτάκτου ζήλου, ἐρρόφα, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν διδασκάλων του καὶ πρὶν ἔτι ἀνοίξωσιν ἐκεῖνοι τὸ στόμα, ἐμάντευεν ὅ,τι ἤθελον νὰ εἴπωσι. Μετὰ ποίας εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Θεόν — καὶ πρὸς τὸν σύζυγόν της! — ἡ Ὄλγα δὲν κατεφίλει τὸ ὡραῖον ἐκεῖνο μέτωπον! Πῶς ἐλησμόνει πᾶν ὅ,τι δὲν ἦτο ἡ οἰκογένεια, ὁ οἶκός της, ὁ σύζυγός της, τὰ τέκνα της! Πῶς ἐπεκαλεῖτο τὴν ἐπιείκειαν τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν ἄλλοτε ἀγνωμοσύνην της!

Ἀλλ' ἡ πολεμία τύχη δὲν εἶχεν ἀπαυδήσῃ· τῇ ἐπεφύλασσεν ἄλλα τραύματα, ἅτινα θὰ προσέβαλλον τὸ εὐαισθητότερον καὶ τὸ ἀσθενέστερον μέρος τῆς καρδίας της. Ἡμέραν τινά, τὸ παιδίον παῖζον ἦλθεν εἰς συμπλοκὴν μεθ' ἑνὸς τῶν συντρόφων του καὶ ἐνίκησεν, ἀλλ' ὁ ἐχθρός, ὅλος καταμεμωλωπισμένος, ἠθέλησε διὰ μιᾶς λέξεως νὰ ἐκδικηθῇ.

«Κατηραμένε νόθε! ἐφώνησε πρὸς τὸν νικητήν του.

Ὁ Παύλοβιτς ἐρρίφθη ἐκ νέου ἐπ' αὐτοῦ· ὁ ἐπιτηρητὴς ἐπενέβη καὶ ἐτιμώρησε τοὺς δύο μαχητάς. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τῆς Ὄλγας ἦτο ἤδη παρατηρητὴς ὡς ἡ μήτηρ του. Καθ' ἣν στιγμὴν τῷ ἀπέτεινον τὴν ὕβριν διέκρινεν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν νέων συντρόφων του πονηρά τινα μειδιάματα καὶ σκωπτικὰ βλέμματα, ἅτινα δὲν ἐνόησεν ἀμέσως, ἀλλὰ τῶν ὁποίων ἐτήρησε τὴν ἐντύπωσιν ζωηροτέραν καὶ πικροτέραν ἔτι τῆς ὕβρεως.

Οἱ διδάσκαλοι οἵτινες τὸν ἠγάπων, βλέποντες αὐτὸν μελαγχολικόν, ᾐσθάνθησαν ἀνησυχίαν καὶ ἀπεπειράθησαν νά τον παραμυθήσωσιν.

Ἐκεῖνος ὅστις ἦτο πάντοτε καλὸς καὶ ἥμερος ἀπήντα πρὸς αὐτοὺς μετὰ σκαιοῦ τρόπου. Ἦτο προφανὲς ὅτι ἡ καρδία του ἐδέχθη τὸ τραῦμα. Μὴ εἶχεν ἐννοήσῃ δι' ἐμφύτου τινὸς γνώσεως τὴν σημασίαν τῆς χυδαίας ἐκφράσεως, ἣν οὐδέποτε εἶχεν ἀκούσῃ μέχρις ἐκείνης τῆς στιγμῆς; Ἡ ἀπροσδόκητος ὕβρις μὴ ἦλθεν ἀτυχῶς ἐν καιρῷ, ἵνα ἐπιβεβαιώσῃ ἀορίστους παρατηρήσεις, ἃς αὐτὸς οὗτος ἔκαμεν ἐν ἄλλαις περιστάσεσι; Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἡ κακόηχος λέξις ἐπανῆλθε πολλάκις εἰς τὸν νοῦν του καὶ ὅτι ἀντὶ νὰ παίζῃ ὡς ἄλλοτε μετὰ τῆς πεποιθήσεως καὶ τῆς ἀφελείας ἐκείνης, αἵτινες εἶνε τὸ θέλγητρον καὶ ἡ εὐτυχία τῶν παίδων, ἔμενε σχεδὸν ἀείποτε μόνος, σκεπτικὸς καὶ ἀνήσυχος, προσπαθῶν νὰ ὑποκρύψῃ τὰς σκέψεις του, μελετῶν τὸ πρόσωπον τῶν ἄλλων, ὡσεὶ ἤθελε νὰ ὑφαρπάσῃ τὰ μᾶλλον ἐνδόμυχα τῶν αἰσθημάτων των.

Τοιαῦται σκέψεις δὲν ἦσαν βεβαίως σκέψεις παιδίου. Ἀλλὰ τὰ τρυφερὰ ταῦτα πλάσματα ἔχουσιν ἐνίοτε τόσον παράδοξον εὐαισθησίαν καὶ τοιαύτην λεπτὴν ἀντίληψιν ὥστε ἐκπλήττουσιν.

[Ἕπεται τὸ τέλος].

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ὑποδιοικητὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποβιώσαντος Γ. Βασιλείου, ἐξελέγη διὰ ψήφων 535 ἐξ 649 ψηφισάντων ὁ κ. Στ. Στρέϊτ, καθηγητὴς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ τέως τμηματάρχης τοῦ δικαστικοῦ τμήματος ἐν τῇ αὐτῇ Τραπέζῃ. — Ἡ κυβέρνησις ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν νομοσχέδιον περὶ κατασκευῆς καὶ ἐκμεταλλεύσεως σιδηροδρομικῆς γραμμῆς πλάτους ἑνὸς μέτρου Πύργου καὶ Πύλου, μετὰ διακλαδώσεως Μελιγαλᾶ. Πύργου, Ὀλυμπίων, Καρυταίνης, Μεγαλουπόλεως, Λεονταρίου, Σπάρτης - Γυθείου καὶ Μεσολογγίου - Ἀντιρρίου. — Παρῃτήθη τῶν παρὰ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ καθηκόντων αὐτοῦ ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Κυθήρων κ. Κωνσταντῖνος Στρατούλης, εἰς ἀντικατάστασιν δ' αὐτοῦ κληθήσεται ὁ Σ. Ἀρχιεπίσκοπος Κορινθίας κ. Σωκράτης Κολιάτσος. — Ὁ κ. Α. Συγγρὸς ἀνέλαβε τὴν διατροφὴν δέκα πέντε ἀπόρων φρενοβλαβῶν ἐν τῷ Δρομοκαϊτείῳ, παρασχὼν ἐπὶ τούτῳ ὡς πρώτην δωρεὰν 5,000 δραχ. Ἡ διοικοῦσα ἐπιτροπὴ ἀπεφάσισεν ἐπὶ τούτῳ τὴν ἀνέγερσιν ἰδιαιτέρου παραρτήματος, ὅπερ θέλει στοιχίσῃ περὶ τὰς 25,000 δραχμῶν. — Ἡ γενικὴ τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος ἀπογραφὴ ἐνεργηθήσεται τῇ 16ῃ προσεχοῦς Ἀπριλίου. — Γραμματεὺς τοῦ διαδόχου Κωνσταντίνου διωρίσθη ὁ προσφιλὴς παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ κοινωνίᾳ δικηγόρος καὶ δημοσιογράφος κ. Νικόλαος Μοσχάκης. — Σήμερον ἀφικνεῖται ἐνταῦθα ὁ μνηστὴρ τῆς βασιλόπαιδος Ἀλεξάνδρας Μέγας Δοὺξ Παῦλος.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Διὰ διατάγματος τοῦ προέδρου τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας ἐσχηματίσθη ἡ Γερουσία εἰς ἀνώτατον δικαστήριον, ὅπερ θὰ δικάσῃ ἐρήμην τὸν εἰς Βρυξέλλας φυγόντα στρατηγὸν Βουλανζέ. — Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ἀβυσσινίας Ἰωάννης ἐφονεύθη ἐν μάχῃ κατὰ τοῦ ὑποτελοῦς βασιλέως τῆς Σίας Μενελίκ. — Τὴν ἀντιβασιλείαν τοῦ Λουξεμβούργου ἀνέλαβεν ὁ δοὺξ τοῦ Νασσάου. — Παραιτηθέντος τοῦ Ῥωμανικοῦ ὑπουργείου ἐσχηματίσθη νέον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Καταρτζῆ, ἀποποιηθέντος τὴν πρωθυπουργίαν τοῦ κ. Φλορέσκου. — Ἀπεβίωσεν ἐν Παρισίοις ὁ ἐπιφανὴς χημικὸς Μιχ. Σεβρέϊλ, μέλος τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας. Ἦγε τὸ 104 ἔτος τῆς ἡλικίας του.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ ἐν τῷ Ζαππείῳ μεγάρῳ ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐπὶ τοῦ Φιλαδελφείου ἀγωνίσματος ἐπιτροπῆς κ. Ν. Γ. Πολίτης θ' ἀπαγγείλῃ τὴν κρίσιν αὐτῆς. — Ὁ νέος ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἐρρῖκος Μειλάκ, ὁ ἐκλεχθεὶς εἰς ἀντικατάστασιν τοῦ ἀποβιώσαντος Εὐγενίου Λαμπίς, ἐγένετο δεκτὸς πανηγυρικῶς ἐν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ, ἐκφωνήσας τὸ εἰθισμένον ἐγκώμιον εἰς τὸν προκάτοχον αὐτοῦ. Ἐκ μέρους τῆς Ἀκαδημίας ὡμίλησεν ὁ κ. Ἰούλιος Σιμών. — Ὁ ἐν Παρισίοις «Σύλλογος πρὸς διάδοσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων» διέθετο κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὸ μὲν ὑπ' αὐτοῦ ὡρισμένον χιλιόδραχμον βραβεῖον εἰς τὸν ἐν *Παρισίοις* κ. *Omont*, διὰ τοὺς καταλόγους Ἑλληνικῶν ἐν Παρισίοις χειρογράφων, οὓς ἐξέδωκε, τὸ δὲ τοῦ κ. Ζωγράφου διένειμε εἰς τὸν παρὰ τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ καθηγητὴν κ. Σπ. Λάμπρον, διὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθὲν πρῶτον μέρος τοῦ καταλόγου τῶν ἐν Ἁγίῳ Ὄρει χειρογράφων, καὶ εἰς τὸν κ. Diehl, διὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευθεῖσαν συγγραφὴν περὶ τῆς Βυζαντινῆς ἐξαρχίας τῆς Ῥαβίνης. — Ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς βασιλίσσης τῆς Ῥουμανίας πρόκειται νὰ ἱδρυθῇ ἐν Παρισίοις βιβλιοθήκη ἐκ συγγραμμάτων λογίων κυριῶν, ἧς σκοπὸς ἔσται ὁ σχηματισμὸς μονίμου κέντρου πρὸς ἔκθεσιν τῶν φιλολογικῶν ἔργων πασῶν τῶν ἐπὶ παιδείᾳ διακρινομένων γυναικῶν. — Ὁ Ἀμερικανὸς Dr Alvan Talcott ἐδωρήσατο εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς τοῦ ἐν Jade τῆς Κουνεκτικούτης Πανεπιστημίου 25,000 τάλληρα.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Κατὰ τὰς ἐν Ἐρετρίᾳ ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς εὑρέθησαν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, πέντε λήκυθοι ἡμίλευκοι σπανίας τέχνης μὲ εἰκόνας καὶ ἐπιγραφάς, ὅμοιαι τῶν ὁποίων δὲν εὑρίσκονται εἰς τὰ μουσεῖα. Προσέτι ζεῦγος ἐνωτίων χρυσῶν, δύο δακτύλιοι, δύο περιδέραια χρυσᾶ καὶ ζεῦγος πεδίλων ἐκ δέρματος καλῶς διατηρουμένων. — Κατὰ τὰς ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος ἐνεργουμένας ἀνασκαφὰς ἀνεκαλύφθησαν ἴχνη ἀρχαιοτέρου οἰκοδομήματος, πιθανῶς μέρους τοῦ ἀρχαιοτέρου τῆς Ἀθηνᾶς ναοῦ, τοῦ ἀνεγερθέντος ἐπὶ Πεισιστράτου καὶ τάφοι χριστιανικῶν χρόνων, περιέχοντες ὀστᾶ. — Ὁ ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν ἐζήτησε παρὰ τῆς Βουλῆς πίστωσιν 15.000 δρ. πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ ἐν *Δαφνίῳ* ναοῦ καὶ τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς τοῦ ὁσίου Λουκᾶ. — Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς κ. Στράους ἔλαβε παρὰ τῆς Τουρκικῆς κυβερνήσεως τὴν ἄδειαν, ὅπως ἐνεργηθῶσι ἀρχαιολογικαὶ ἀνασκαφαὶ ἐν Βαβυλῶνι ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πανσυλβανίας, δαπάνῃ τῆς πόλεως τῆς Φιλαδελφείας. — Παρὰ τὸ νηπιακὸν ὀρφανοτροφεῖον, ἀνασκαπτομένων τῶν θεμελίων τοῦ ἀνεγειρομένου θεραπευτηρίου, ἀνευρέθησαν τάφοι πλινθόκτιστοι, πλήρεις ἀγγείων τεθραυσμένων, καὶ στήλη ἐπιτάφιος φέρουσα τὴν ἐπιγραφὴν *Αριστομαχη Δηικρατος*.

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

Συνέστη ἐπιτροπὴ ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Λαρίσσης, τοῦ προέδρου τῶν ἐν Λαρίσσῃ ἐφετῶν, τοῦ ἐν Βόλῳ διευθυντοῦ τῆς Τραπέζης τῆς Ἠπειροθεσσαλίας, τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Θ. Ἀφεντούλη καὶ τῶν δημάρχων Λαρίσσης, Τρικκάλων, Φερῶν καὶ Παγασσῶν, ὅπως φροντίσῃ πρὸς ἀνέγερσιν ἀνδριάντος εἰς τὸν Ῥήγαν Φεραῖον, ἐν Βελεστίνῳ, τῇ γεννητείρᾳ αὐτοῦ γῇ. — Ἤρξατο ἡ ζωγράφισις τῆς Ζωοφόρου τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου, δαπάναις τοῦ ὁμογενοῦς κ. Δούμπα, μέλους τῆς Αὐστ. Γερουσίας. — Πρό τινος τὸ Βερολῖνον ἐπανηγύρισε τὴν πεντηκονταετηρίδα τοῦ Ἰωσὴφ Ἰωακεὶμ. Κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν συνεπλήρου ὁ διάσημος τετραχορδιστὴς πεντήκοντα ἔτη, ἀφ' ὅτου μικρότατον παιδίον ἔτι, ἐπαρουσιάσθη πρὸ τοῦ κοινοῦ. Οἱ φίλοι καὶ οἱ συνάδελφοί του διωργάνισαν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ λαμπρὰν συναυλίαν ᾀσθεῖσαν ἐν τῷ Ὠδείῳ ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας καὶ ὑπὸ διαφόρων μαθητῶν τοῦ διακεκριμένου μουσικοῦ. Μετὰ τὴν συναυλίαν ὁ ἰατρὸς Σπίττα τῷ προσέφερε τὴν προτομήν του, ἔργον ἐπιδεξίου γλύπτου, εἶτα ὁ ὑπουργὸς τῆς παιδείας, ἐκφράζων ἀπὸ μέρους τοῦ αὐτοκράτορος τὰ συγχαρητήριά του, τῷ ἀπένειμε τὸ μέγα Χρυσοῦν μετάλλιον τῶν τεχνῶν. Τοιαύτης τιμῆς οὐδεὶς ἔτυχεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σποντίνη. Δεῖπνος μεγαλοπρεπέστατος, εἰς ὃν παρεκάθησαν 300 ἄτομα, συνεπλήρωσε τὴν ἑορτὴν ταύτην. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἐνδιαφέρον καὶ συγκινητικὸν εἶναι τὸ δῶρον τῶν φίλων καὶ θαυμαστῶν του, οἵτινες συνενωθέντες συνέλεξαν ποσὸν ἐκ 100,000 μαρκῶν, ὅπερ θέλει χρησιμεύσῃ εἰς ἵδρυσιν φιλανθρωπικοῦ καταστήματος ὑπὲρ τῶν ἀπόρων καλλιτεχνῶν φέροντος τὸ ὄνομά του. — Ἐν τῷ μαρμαρίνῳ παλατίῳ τῆς Πετρουπόλεως ἐτελέσθη τὴν 15 Μαρτίου σπανία συναυλία· ὁ ἀδελφὸς τῆς ἡμετέρας βασιλίσσης Κωνσταντῖνος Κωνσταντίνοβιτς ἐξετέλεσεν ἐπὶ κλειδοκυμβάλου συμφωνίαν τοῦ Μόζαρτ μετὰ συνοδείας ὀρχήστρας, ἡ δὲ πριγκίπισσα Ἑλένη τοῦ Μεκλεμβούργου Στρέλιτζ ἔψαλε μονῳδίαν ἐκ τοῦ Requiem τοῦ Μόζαρτ· ἐν τῇ ὀρχήστρᾳ ἡ μήτηρ τῆς ἡμετέρας βασιλίσσης, μεγάλη δούκισσα Ἰωσηφίνα Νικολάϊεβιτς, ἔπαιζε τὴν πρώτην βάρβιτον.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Μ. Χ. *Σπέτσας*. Ὀλίγον πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 τὸ Ἑλληνικὸν ναυτικὸν ἀπετελεῖτο ἐξ 700 περίπου πλοίων, ἅτινα ὅλα σχεδὸν ὕψωσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως, καὶ ὧν τὰ περισωθέντα κατὰ τὸ 1830 εἶχον καταντήσῃ σχεδὸν ἄχρηστα. Ἐν τούτοις κατὰ τὸ 1834 ἡ Ἑλλὰς εἶχε πλοῖα ἐν ὅλῳ 2891. — Β. Δ. *Ἀλιβέριον*. Ἐνεγράφησαν. Εὐχαριστοῦμεν. — Κ. Π. *Γαστούνην*. Ἐλήφθησαν. — Β. Σ. *Πάτρας*. Ἀπαντήσομεν ταχυδρομικῶς. — Δ. Στ. Ἐὰν ὁ λόγος εἶνε ἀργυροῦς, ἡ σιωπὴ εἶνε χρυσῆ· λέ-

γουσιν οἱ Ἄραβες Πόσον μᾶλλον ὁ λόγος νὰ εἶναι ἀπὸ *καθαρὸν* λευκοσίδηρον.—Φ. Κ. *Μάκρην*. Ἐλήφθησαν.—*Μαρτίῳ*. Οἱ γελαστικοὶ χῆνες, καθαρῶς Ἀμερικανοί, δὲν δύνανται βεβαίως νὰ καυχηθῶσιν ἐπὶ τῇ προγονικῇ ταύτῃ δόξῃ. Οἱ χῆνες τοῦ μύθου τοῦ Κριλὼφ πᾶν ἄλλο εἶνε ἢ γελαστικοί. Δέν εἴοθε ὁ μόνος, ὅστις ἐθαυμάσατε τοὺς μύθους τούτους καὶ τὴν *ἀξιότητα* τοῦ λογίου αὐτῶν μεταφραστοῦ. Κάμνουν πολλὴν ἐντύπωσιν, αἱ δὲ κακαὶ γλῶσσαι πάντοτε εὑρίσκουσι κάποιον, εἰς τὸν ὁποῖον *ταιριάζουν*.—Ι. Δ. Κ. *Χανία* ;;;—Ἀρ. Β. *Πειραιᾶ*. Μὴ τὸν κακίζετε. Τίς ἰδὼν κύνα κρατοῦντα εἰς τὸ στόμα ἀδάμαντα καὶ φεύγοντα δὲν θέλει τρέξῃ διὰ ν' ἁρπάσῃ τὸν πολύτιμον λίθον ;—*Β-Δίκ*. Δὲν θὰ ἔχετε μέτρον . . . Νὰ σᾶς εἴπωμεν πῶς νὰ κατασκευάσητε ἐκ τοῦ προχείρου ἕν. Λάβετε μακρὰν λωρίδα χάρτου καὶ θέσατε ἐπ' αὐτῆς κατὰ σειρὰν καὶ κανονικῶς πεντάλεπτα τοῦ Γεωργίου. Ἐπειδὴ ἡ διάμετρος ἑκάστου εἶναι 025 χιλιοστὰ τοῦ μέτρου, ἄρα τὰ 4 εἶνε 10 ἑκατοστά, τὰ 8 εἶνε 20, τὰ 40 ἓν μέτρον. Τοῦτο, ἂν δὲν ἔχετε μέτρον καὶ ἂν ἔχετε ... πεντάλεπτα ... —Μ. Α. Ι. Νὰ σιγῶμεν ; Ἐὰν τὸ βέλος δὲν χωρισθῇ τοῦ τόξου φθάνει ποτὲ εἰς τὸν σκοπόν ;—Δ. Αἰκ. Ζ. *Παρισίους*. Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν.—Ε. Σ. *Μασσαλίαν*. Ἐλήφθησαν. Ὅταν ἔχετε δυσχερεῖς στιγμὰς ἀναπολεῖτε τὸ *Γερούνδιον* τοῦ γυμνασίου καὶ τὴν Jamaïca τοῦ ταξειδίου. Εὐχαριστοῦμεν καὶ διὰ τοὺς νέους συνδρομητάς, οὓς θὰ ἐγγράψητε. —Α. Π. *Σύρον*. Ἔτυχε νὰ το γνωρίζωμεν καὶ δι' αὐτὸ μάθετέ το καὶ σεῖς. Ὁ ἐφευρέτης τῆς ροκέτας ὠνομάζετο Ἰωάννης Βατελώ. Ἐξεσφενδόνισε δὲ τὰς πρώτας του ροκέτας τῷ 1465 δύο ἡμέρας μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μοντλερῦ, ἐν Ἐτάμπῃ, ἐν ἑορταῖς τελουμέναις πρὸς τιμὴν τοῦ δουκὸς τοῦ Βερρῦ, ἀλλὰ παρ' ὀλίγον τὴν ἐπάθαινεν ὁ εὐφυὴς τεχνίτης, θεωρηθείσης τῆς ἐκσφενδονίσεως τῶν πρώτων ρακετῶν ὡς ἀποπείρας κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ ἡγεμόνος. Καὶ ἄλλοτε ὄχι τόσον ἐκπυρσοκροτιστικὰς ἐρωτήσεις.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Κείμενον καὶ Πρακτικὴ Ἑρμηνεία τῶν ἀναγινωσκομένων κατὰ Κυριακὴν Εὐαγγελίων, ὑπὸ *Ι. Ε. Μεσολωρᾶ*, δ. φ. καὶ καθηγητοῦ τῆς Θεολογίας.

Corpus Juris Civilis μετὰ μεταφράσεω εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ὑπὸ *Ἠλία Διακοπούλου*. Εἰσηγήσεις. Τόμος Α'. Τεῦχος 36, 37 καὶ 38. Ἐκδότης Ἀνέστης Κωνσταντινίδης.

Δεξικὸν Ἐγκυκλοπαιδικόν, ἐκδιδόμενον ἐπιμελείᾳ *Ν. Γ. Πολίτου*. Τόμος Α'. Φυλλάδιον 6. *Ἀεροθεραπεία—Ἀθῆναι*. Μπάρτ καὶ Χίρστ ἐκδόται.

Ecloga Leonis et Constantini cum *Appendice* edidit *Antonius C. Momferratus*.

Παλμοὶ καὶ Κύματα, λυρικαὶ ποιήσεις *Μαρίνου Κουτοόβαλη*, ἰατροῦ. Θεσσαλονίκη.

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΑΙΩΝ

Περιεχόμενα τοῦ Α' τεύχους

1) Θρῆνος τῆς περιφήμου πόλεως Ἀθήνης, ὑπὸ Ἀντωνίου Ἱερέως Μπουμπούλη τοῦ Κρητός. Ποίημα ἱστορικὸν πολύτιμον τῷ 1681 ἐκδοθὲν τὸ πρῶτον.—2) Ἐπιτομὴ τῆς τῶν Ἀθηναίων Πολιτείας, ἔργον τοῦ Χριστοφόρου Περραιβοῦ, ἐκδοθὲν κρυπτωνύμως ἐν Βενετίᾳ τῷ 1815. Τὸ ἀφορῶν εἰς τὴν Τουρκοκρατίαν μέρος, ὅπερ ἐν τοῖς Μνημείοις ἀναδημοσιεύεται, περιέχει πολλὰς καὶ πολυτίμους πληροφορίας. Ἐν ὑποσημειώσεσι προστίθενται καὶ χωρία τινὰ ἐκ τοῦ χρονικοῦ τοῦ Ἀνθίμου λεγομένου, περιέχοντα νέας ἢ ἀλλοίας πληροφορίας. — 3) Τὰ πολυθρύλητα Ἀναργύρεια Ἀποσπάσματα μετὰ τοῦ σχετικοῦ σιγιλλίου.

Περιεχόμενα τοῦ Β' τεύχους

1) Θρῆνος ἀνωνύμου «Περὶ τῆς ἀναλώσεως καὶ τῆς αἰχμαλωσίας, ἢ γέγονεν ὑπὸ Περσῶν εἰς Ἀττικὴν Ἀθῆνα». — 2) Αἱ παρὰ τῷ Κρουσίῳ ἐπιστολαὶ (Ι. Κρουσίου, Ζυγομαλᾶ, Καβάσιλα, Νικάνορος, Πόρτου κλπ.),(σχετικαί).—3) Ἡ λεγομένη ἐπιστολὴ τῆς ὁσίας Φιλοθέας.—4) Ἐπιστολαὶ Παχωμίου Ρουμάνου (σχετικαί).—5) Ἐπιστολαὶ Μαξίμου Μαργουνίου (σχετικαί) —6) Ποίημα Μαργουνίου (σχετικόν).—7) Ἀνέκδοτοι σημειώσεις Κρουσίου περὶ Ἀθηνῶν. — 8) Τὸ λεγόμενον Σύντομον χρονικὸν (σχετικὰ ἀποσπάσματα).— 9) Χρονικὰ τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος περὶ Ἀθηνῶν. — 10) Χρονικὰ Μάτεση (σχετικὰ ἀποσπάσματα).—11) Α'. Τοπογραφία Ἀθηνῶν, Ἀνωνύμου. — 12) Β'. Τοπογραφία Ἀνωνύμου.— 13) Ἐκ τῶν τοῦ Λαονίκου Χαλκοκονδύλου ἱστοριῶν, (σχετικὸν ἀπόσπασμα).

Περιεχόμενα τοῦ Γ' τεύχους

1) Ἕτερον ἀπόσπασμα ἐκ τῶν τοῦ Χαλκοκονδύλου ἱστοριῶν.—2) Ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ἱστοριῶν Κριτοβούλου.—3) Τὸ λεγόμενον Χρονικὸν τοῦ Ἀνθίμου. —4) Θρῆνος ἐπὶ τῷ θανάτῳ Λινάρδου Καπετανάκη. —5) Σιγίλλιον Νεοφύτου περὶ τῆς Μονῆς τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου. — 6) Ἔγγραφον τῆς κοινότητος Ἀθηνῶν περὶ παραχωρήσεως τῆς Μονῆς Καισαριανῆς εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἀθηνῶν.—7) Ἀπανταχοῦσαι ἐκ τῆς Μονῆς τῆς ὁσίας Φιλοθέας.— 8) Γράμμα Πατριαρχικὸν περὶ ὅρου προικοδοσίας.—9) Συνοδικὸν γράμμα περὶ τῆς κατ' ἔτος πανηγυρίσεως καὶ τοῦ ἐπ' ἐκκλησίας μνημοσύνου τῆς ὁσίας Φιλοθέας.

Ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται δραχμῆς.

ΠΡΟΣΕΧΩΣ ΕΝ ΤΗΙ "ΕΒΔΟΜΑΔΙ,,

ΑΙ ΔΟΚΙΜΑΣΙΑΙ ΤΗΣ ΡΑΪΣΑΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ κας HENRY GREVILLE

Ἐν Σμύρνῃ ἐνοικιάζεται

ΜΕΓΑΛΟΠΡΕΠΕΣ

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΟΝ

οἰκοδομηθὲν τελευταίως ἐπὶ τῆς

ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΥ ΤΗΣ ΠΡΟΚΥΜΑΙΑΣ

ἥτις εἶναι ἡ ὡραιοτέρα καὶ κεντρικωτέρα ὁδός. Περιέχει εὐρείας αἰθούσας καὶ τριάκοντα ἐν ὅλῳ δωμάτια.

— Πληροφορίαι παρ' ἡμῖν. —

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

ΑΤΤΙΚΗΣ

Δρομολόγιον

1 Μαρτίου — 15 Μαΐου.

ΓΡΑΜΜΗ ΚΗΦΙΣΣΙΑΣ

Ἀναχωρήσεις		Καθημεριναὶ	
Ἐξ Ἀθηνῶν		Ἐκ Κηφισσίας	
7,—	Π. Μ.	7,45	Π. Μ.
9,—		10,—	
11,—		11,45	
2,—	Μ. Μ.	2,45	Μ Μ.
3,35		4,40	
5,30		6,15	

Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς

7,—	Π. Μ.	7,45	Π. Μ.
9,—		10,—	
11,—		11,45	
2,—	Μ. Μ.	2,45	Μ. Μ.
2,40		4,40	
3,35		6,15	
5,35		8,—	

ΓΡΑΜΜΗ ΛΑΥΡΙΟΥ

Ἐξ Ἀθηνῶν	Ἐκ Λαυρίου
8,45 Π. Μ.	7,15 Π. Μ.
3,40 Μ. Μ.	4,05 Μ. Μ.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΚΟΜΨΑ ΤΕΥΧΗ

ΠΕΡΙΠΟΥ 96 ΣΕΛΙΔΩΝ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

Τεῦχος 1—3 *θάνος Βλέκας*, Ἑλληνικὴ μυθιστορία ὑπὸ Π. Καλλιγᾶ.

Ποιήματα Α. Σ. Βυζαντίου (ἐν τῷ 3ῳ τεύχει)

» 3—5 *Ὁ Ἐξηνταβελόνης*, κωμῳδία Μολιέρου, κατὰ τὴν ἐξελλήνισιν τοῦ Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.

Ποιήματα Φ. Κοππὲ (ἐν τῷ 5ῳ τεύχει).

» 6 *Περίληψις ἱστορίας* τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας ὑπὸ Α. Ρ. Ραγκαβῆ.

» 7 κ.9 *Λουΐζα Μύλλερ*, τραγῳδία Φ. Σχιλλέρου.

» 8 *Ὑγιεινὴ τῆς ψυχῆς* ὑπὸ Φευουτερσλέβεν.

» 10 *Διηγήματα* σύγχρονα Ἑλληνικά, ὑπὸ Δ. Βικέλα, Ε. Χαριλάου, Δ. Καμπούρογλου, Γ. Δροσίνη, Α. Κουρτίδου, Ι. Μ. Δαμβέργη καὶ Α. Καρκαβίτσα.

» 11—13 *Στράτης Καλοπίχειρος*, ἠθογραφία ἑλληνικὴ ὑπὸ Στ. Κουμανούδη.

» 14—15 *Ἀμλέτος*, τραγῳδία Σαικσπήρου μετάφρασις ὑπὸ Σ. Δ. Βικέλα.

» 16—17 *Ἄσμα τῶν Χριστουγέννων*, διήγημα ὑπὸ Κ. Δίκενς.

Ἕκαστον τεῦχος τιμᾶται λεπτὰ 60. Ἡ συνδρομὴ διὰ 25 (α' σειρὰ) δρ. 12.

Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἐννοοῦνται αὗται αἱ τιμαὶ εἰς χρυσόν

ΜΠΑΡΤ ΚΑΙ ΧΙΡΣΤ

ἐκδόται ἐν Ἀθήναις

ΧΑΡΤΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΠΑΛΑΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

Πέννας Διαδόχου

Ὑδρόγειοι Σφαῖραι εἰς Ἑλληνικὴν Γλῶσσαν ἀπὸ δρ. 35—72.

Πέννας Τριπούπη

ΕΠΙΣΚΕΠΤΗΡΙΑ

ἐπὶ καλοῦ χάρτου στιγμιαίως.

Πέννας Διαδόχου

ΜΕΛΑΝΗ ΜΑΥΡΗ

συμπεπυκνωμένη καὶ ἀναλυομένη εἰς ἓξ μέρη ὕδατος. Δοχεῖον ἑκ δραμ. 312 δραχ. 4 50

Ἀναλελυμένη ἡκάλ. 90

Πέννας Τριπούπη

Γραφικαὶ ΥΛΑΙ

ΚΟΜΨΟ ΕΧΝΗΜΑΤΑ

ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΝ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ-ΑΘΗΝΩΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Γραμμὴ Πειραιῶς - Κορίνθου - Αἰγίου - Πατρῶν

	1	3	33		2	4	32
Πειραιεὺς	ἀν. 6.45π	11.20π	8 πμ	Πάτραι	ἀν. 7 πμ	11.25	—
Ἀθῆναι	» 7,15μ	11.50»	8. 35	Αἴγιον	» 8.52	12.50	—
Κόρινθος	ἀφ. 10.35	2.50μ	12.10	Κόρινθος	» 1.10	4 —	1.55μ
Αἴγιον	» 2.52	6.04»		Ἀθῆναι	ἀφ. 4.45	7.05	5.4
Πάτραι	» 4.45	7.30»		Πειραιεὺς	» 5.15	7.30	6 .5

Γραμμὴ Κορίνθου - Ἄργους - Ναυπλίου - Μύλων

202		203	
Ναύπλιον	ἀν. 9.55π.μ.	Κόρινθος	ἀν. 3.05 μ.μ.
Μύλοι	» 9.55	Ἄργος	ἀφ. 5.22 »
Ἄργος	» 10.30	Ναύπλιον	» 5.55 »
Κόρινθος	ἀφ. 12.45π.μ.	Μύλοι	» 6 — »

Σημείωσις.— Πᾶσαι αἱ ἁμαξοστοιχίαι ἐν Πάτραις θ' ἀναχωρῶσι καὶ θὰ φθάνωσιν εἰς τὴν παραλίαν, ὅπου θὰ χορηγῶνται τὰ εἰσιτήρια καὶ θὰ ἐνεργῆται μόνον ἡ παραλαβὴ καὶ παράδοσις τῶν ἀποσκευῶν τῶν ἐπιβατῶν.

Αἱ ἁμαξοστοιχίαι 33 καὶ 32 λειτουργοῦσι καθ' ἑκάστην πλὴν τῆς Κυριακῆς. Αἱ ἁμαξοστοιχίαι 1, 2. 33, 32, 202, 203, σταθμεύουσι καὶ εἰς ὅλας τὰς Στάσεις καὶ Σταθμούς. Μεταξὺ Κορίνθου —Ἀκράτας Πατρῶν—Ἀκράτας Ναυπλίου—Ἄργους—Μύλων καὶ ἀντιστρόφως, κυκλοφοροῦσι καθ' ἑκάστην τοπικαὶ ἁμαξοστ. σταθμεύουσαι εἰς πάσας τὰς Στάσεις καὶ Σταθμ·

Τυπογραφεῖον **Κορίννης**, *ὁδὸς Πατησίων ἀριθ. 9.*